Q. D. B. V.

Auctoritate

Amplissimæ Facultatis Juridicæ

In Illustri

CHRISTIAN-ALBERTINA

PRÆSIDE

Nobilissimo, Amplissimo Consultissimoq́;

VIRO

Dn. ERICO MAURITIO U. J. D.

& Pandectarum Prof. celeberrimo

spectabili jam DECANO

Domino Promotore ac Patrono suo æternum devenerando

Dissertationem Inauguralem

De

ÆSTIMATIONE

pro

LICENTIA

Summos in utroque jure consequendi honores ac Privilegia

Publico examini submittit

ad diem Januarij, 1666.

Hanns Georg PELLICERUS,

Ven: Capitulo Lubec: à secretis.

KILONII,

Imprimebat Joachimus Reuman, Acad. Typogr.

Anno MDC LXVI.

Summè Reverendo Illustri ac Generosissimo

VIRO

DN. JOHANNI FRIDERICO à Winterfeld/

Domino in Quarnbeck/Dallmin/Stresau & Garlichen/Ven. Capituli Lubecensis, uti & Ecclesiæ Colleg. Eutinens. Administratori Præposito ac Decano, Serenissimo Cimbrorum Duci à Consiliis ac Præfecto Eutinensi,

Domino ac Patrono suo magno

Uti &

Dominis Senioribus,

Totiq; Ven. Capitulo Lubecensi

Dominis suis gratiosissimis

pagellulas hasce

d. d. d.

Lubens libensq; ex animo obstrictus ex officio.

Hanns Georg Pellicerus.

DISSERTATIO INAUGURALIS
DE
ÆSTIMATIONE.
Concluſio I.

CElebris eſt inter alias iſta obli- §. 1.
gationum diviſio, quod alia in dando conſiſtat, in faciendo alia. Ad rei enim traditionem debitor obſtringitur vel ad operæ præſtationem. Ab hac præſtito intereſſe, §. 2.
plerumque liberamur *l. 71. pr. ff. de V. O. l. 11. & 13. §. 1. in f. ff. de re jud.* Sive regulariter id fiat, quod vult *Hunn: Reſ: l. 3. tr. 4. q. 13* Sive per diſpenſationem, innuente *Vasquio Contr. illuſtr. p. 1. l. 1. c. 25. n. 33. & ſeq:* Pro iſtâ §. 3.
ſive nondum ſit noſtra, ſed dari nobis debeat, ſive noſtra jam ſit, reddendaque ab alio, aliud tantundem valens ſeu æquipollens admittere, idque in ſubſidium æſtimatione interveniente neceſſe eſt; ſi nempe non extet ſpecies debita, ſive quamvis extet, debitor eam in poteſtate non habeat, ſive ſiquidem habeat, deterior tamen ſit, nec æque bonam præſtare poſſit, Tum enim expletrix juſtitia, quæ ad idem pertingere non poteſt, fertur ad tantundem, quod eſt morali æſtimatione idem. *l. 71. §. 3. ff. de leg. 1. Grot: de jure B. & P. l. 2. c. 7. n. 2.*

II. Valla æstimationis natales ab æs & τιμὴ absque colore deducit, voce græcâ omen præbente. Quas grammaticis occupationes, quibus desudant, non eripio. Rectius JCti, qui voculam hanc ab existimare conflatam arbitrantur, quod trito antiquorum significatu idem est, ac taxare, judicare appretiare, vendere, uti & fingere; *l. 10. §. 5. ff. de Jure dotium*, Cic. pro Rosc. Græci dicunt, τιμᾶν, ἀνακρίνειν. Nostrates germani. achten/schetzen/taxiren/werdieren.

III. In jure duplicem habet significationem .1. accipitur pro actu æstimandi. §. 1. *j. de empt. vend.* (2) objectivè, pro ipso æstimato. *l. 3. C. com. divid:*

IV. Æstimatio nobis nihil aliud est, quam Definitio justi pretii τοῦ ἀξιωτοῦ, sive ejus, quod æstimabile est, ab eo facta, qui jure definire potest. Aliam ex Aretino descriptionem suppeditat. *Maschard. de probat. Vol. 2. concl: 650. n. 1.*

§. 1. V. Instrumentum æstimatorium pretium est, quod latè demonstrat *Salmas. de usur. c. 12. & seq:* Id græce πρέδιον, quasi merces, quæ vendenti daretur, i. e. τοῦ πράτη. Facilis & tralatitia A in E mutatio. Inde quoque Interpretes proprie qui προξενηταί Græcis, quasi μεσοπράτης, medius inter

§. 2. vendentem & ementem. Nummus autem loco pretii inventus est, qui communis rerum utilium mensura est, & tam ὑπεροχὴν quam ἔλλειψιν metitur. *Arist. 5. Eth. c. 5. 1. pol. 9.* Hic enim proprius nummi usus est, ut per eum res aliæ æstimentur, quamvis & improprium habeat usum, quatenus merx est, & aurum vel argentum, quod sui ipsius est æstimatio & utilitatem etiam apud eos habet, quibus nummus ille, quatenus nummus, est incognitus.

§. 1. VI. Usum ejus ex publica lege gentium omnium etiam ante civitatem Romanam inductum fuisse constat. De Græcis argumentum fortissimum præbet, quod Plato

&

& Arist. multa de nummo expromant, quibus tamen Romana Resp. plane fuit ignota. Quæ tum temporis olym- §. 2.
piade circiter CX bellum contra Latinos & Samnitas nondum imperio subjectos persequebatur. Illa fabella est, quam refert Pinell. quod à Patre Abrahæ jussu Nini Regis Assyriorum prima moneta facta fuerit, quamvis non obstrepat temporis ratio. Romæ primum signata est pecunia argentea quinque annis ante primum bellum punicum anno ab urbe condita D LXXXV. Q. Fabio consule, cujus meminit *Plin. l. 33. Natur. histor. c. 3.* quo tamen in loco manifestus deprehenditur error, cum 100 ibi additi sint anni; adeoque juxta Chronologiam Henr. Glareani & Holoandri legendum forte anno ab urb. cond. *484.* qui consulatui Q. Fabii, convenit. Nos hic antiquitatum amatoribus exhibemus primum nummum argenteum Consularem Romæ ex argento publico signatum ab Dn̄o Præside, Promotore ac Patrono meo mihi communicatum. De quo vide & *Goltzium in Fastis p. 82. edit. Autverp. anni 1645.*

Notas argenti fuisse bigas aut quadrigas & exinde bigatos quadrigatosque dictos idem testatur *Pl. d. l.*

VII. Cura & Ordinatio monetæ æque ac Jus cudendi Majestatis est. In Imperio nostro ad Regimentum olim etiam spectasse docet *Recessus de anno 1524.* §. *Item* nach dem die Batzen. Hodie ordinum fere est *Recess de anno 1551* §. nämlich als sich bißhero *Recess: Imperii de anno 1576.* §. derhal-

den auff beschehen. Atque notissimi conventus qui vulgò
vocantur *Probationis* Täge / ubi ad Legitimam æstimatio-
nem reducuntur nummi post explorationem peritorum,
vulgo der Wardein / *Vid. Meischn. tom. 3. dec. 6. n. 13.*
§.1. VIII. Tria in numismatibus quin necessaria sint non
ambigitur (1) τύπος βασιλέως, (2) στάθμος, (3) εἶδος καλόν,
Effigies Principis, Pondus & proba species. Plura præter
communem gentium approbationem hisce non aggero.
§.2. Forma ista Principis civilis est, spectàtque ad eos, qui Reip.
gubernacula tenent, unde etiam videmus, quamque Rem.
§.3. publ. sua insignia suis nummis imprimere. Certum
quoque est, nummum proprium usum non habere, nisi
§.4. publicam habeat æstimationem. *l. 1. ff. de contr. empt.* Sed
ejusmodi forma nummi omnibus metallis convenire po-
test, & facit etiam ut nummus sit nummus, non habita ra-
§.5. tione materiæ. Valor itaque, qui simpliciter ex jure gen-
tium dependet, non est à charactere sed ex materia nummi
emanat, alias nihil interesset inter nummum aureum &
ferreum, cui Princeps aurei æstimationem dedisset, aut tri-
busne an triginta libris aureus aliquis æstimaretur, quod
§.6. ridiculum. *Guid. Pap. quæst. 493.* Nummus igitur quate-
nus est nummus pretiosus non est, sed aurum & argentum
pondere determinatum nummi valorem induit, & deniq;
massa illa auri sive argenti cum forma & valore pecunia
§.7. dicitur. Hinc etiam non nisi secundum qualitatem mate-
riæ, quæ sola est omnibus communis exteri eam recipere
tenentur. Sic edicta Regis Galliæ Principes nostros Ger-
maniæ non afficiunt, nec spectant illi, quanti sit nummus
§.8 Gallicus, sed quanti sit aurum gallicum. Prudenter itaq;
à Valentin: & Valente Impp. constitutum est, cum chara-
cteris integumento cœperunt de quantitate & pondere de-
trahere,

trahere, ut solidos ipsos aureos veterum Principum ratione formatos, ita suscipi absque refragatione oporteret, si modo & debiti ponderis essent & speciei probatæ. *l. 1. C. de vet. numis: potest.*

IX. Ex hoc Principio fluit duplex nummi æstimatio §. 1. Intrinseca & extrinseca. Intrinseca est ipsa auri, argenti aut similis metalli æstimatio, quæ & apud exteros, quibuscum nobis commercium est, usu recepta. Extrinseca, §. 2. (quam Molinæus male vocat Intrinsecam) illa est, quæ à Principe aliquo aut Rep: nummo imposita est eaque major aut minor, quam patitur materiæ aut ponderis ratio. Illa ex arbitrio gentium æstimatur; Hæc ex arbitrio ejus, §. 3. cujus charactere nummus signatus est. Illa æstimatio est auri, argenti & veritatis; Hæc ipsius nummi, i. e. non quatenus aurum &c. Sed quatenus nummus est. Illa certa & publica, h. e quæ apud omnes gentes perpetua est; Hæc incertissima, & apud hos aut illos jam in usu jam non est; adeoque variabilis pro Legislatoris arbitrio & voluntate. Quod si extrinseca æstimatio respondeat intrinsecæ, ita ut §. 4. unus idemque valor sit, eam ad intrinsecam referre malim, quam extrinsecam, quod aliam causam quam ipsam materiæ quantitatem non habeat, quodque naturâ & dignitate valor intrinsecus præcedat extrinsecam.

X. Quid in definitione nostra æstimabile sit satis ex §. 1. ipso vocis sono intelligimus, nempe quod æstimationem recipit ac dignum est pretio; Cui adversâ fronte contra- §. 2. rium est Inæstimabile, quod nullam recipit æstimationem. Qualis est res juris divini. *l. 9. § 5. ff. de div. rer.* Libertas, quæ nec lui pecunia nec reparari potest *l. 9. §. 2. ff. de stat. lib*: Liberum corpus: Vitæ enim & cicatricis in libero homine, qui nec est in fructu nec ut peculium aliquod

aut res in commercium veniens possidetur, æstimatio non fit *l. 3. ff. si quad. paup.* (Scholastici tamen distingvunt inter restitutionem pro membro læso aut mutilato, quæ fieri non possit, & restitutionem pro damnis ex læsione aut mutilatione membri secutis quam deberi contendunt. *Dicastillo de Just. & jure. l. 2. tr. 2. disp. 3. dut. 4. & 5.*) Secus in servo. *l. ult. ff. de his, qui effud.* Idem dicendum de legitimatione spurii, conjectione in carcerem &c. Quibus accenseo operam, quæ ab artium liberalium Professoribus, Advocatis & Medicis inpenditur.

§. 1. XI. Rerum illa æstimatio in universum duplex est. 1. Communis, quæ ex communi hominum opinione profluit *l. 63. ff. ad L. Falc. l. 33. ff. ad l. Aquil.* quæ constitui solet non ex præterita venditione sed ex valore præsenti *l. 5. §. 5. ff. de jur. fisc.* Inspicitur enim id, quanti ea res venire potest. *l. 45. ff. ad L. Falc:* unde vulgare illud: Tanti res valet, quanti vendi potest. *l. 18. §. ult. ff. de mort. caus. donat.* quando itaque quæstio est de communi specierum æstimatione, videndum quantum pro ea offerri ac dari soleat in foro publico. *l. 8. C. de cohort.* & hæc æstimatio regulariter præsta-

§. 2. tur. Alia æstimatio est affectionis sive singularis, quæ ex speciali circa rem affectione proficiscitur; quam Grotius ad accidentia rei æstimabilia refert, quando res licite supra aut infra commune precium emitur aut venditur, quale est lucrum cessans & damnum emergens, aut si in gratiam alterius res vendatur aut ematur, alioqui non emenda aut vendenda. Sic Pater magno pretio redempturus esset filium, etiamsi vix decem esset aureorum. *l. 35. ff. de min:* & hæc æstimatio in casibus qui habent certam quantitatem non debet excedere duplum communis & veræ æstimatio-

§. 3. nis. Prioris mensura maximè naturalis indigentia est. *A-*

rist.

rist. Mor. Nicom l. 5. c. 8. Hæc à voluntate hominum, quæ rerum domina est, dependet. *Plin: l. 9. c. 15.*

XII. Nulli autem rei natura sive ipsa essentia definitam æstimationem præfinit, sed uniuscujusque rei pretium, præter vendentis cupiditatem vel indigentis necessitatas vel æstimantium opinio vel civilis indictio facit. §. 1. Nonnunquam vero pretium propter rerum defectum aut abundantiam ratione locorum ac temporum modo intenditur modo minuitur. *l. 63. ff. ad L. Falc. Cl. Bœcler. dissert. de mensura pretii.* §. 2. Maximè in rebus fungibilibus & usu consumendis, quibus tamen plerumque determinatio à magistratu accedit. *Plin l. 9. c. 35. l. 37. de gemmis. August. de civit. Dei. l. 11. c. 16.* Illud non præteribo, mercium omnium æstimationem à nummi valore, tanquam à regula, legem accipere, sive valor ille justus sit sive injustus. *l. 2. C. de vet. numism. potest*: §. 3. Quod tamen ad extrinsecam æstimationem tantum pertinere arbitror, cum diminutio nummi intrinseca fieri non possit in æstimatione materiæ, sed in quantitate. §. 4. Hæc vero cum accidit, specierum pretia non decrescunt secundum Accursium, sed crescunt, nam & eo casu crescit nummi æstimatio extrinseca. §. 5.

XIII. Seorsim proponenda est Æstimatio publica, privata & Judicialis, quæ huic tractationi nostræ metam figent.

XIV. Publica seu civilis æstimatio jurisprudentiæ nomotheticæ est, quæ cum non unius aut quorundam, sed omnium salutem simul respiciat, post alia etiam singulis mercibus certum & moderatum pretium legali autoritate præfinit, habita ratione Rei, Loci & Temporis.

XV. Jus autem illud bona singulorum æstimandi §. 1.

summum

ſummum imperium gerentium eſt, ſive ſint Reges ipſi, quique par Regibus jus obtinent, ſive optimates, ſive populi
§. 2. liberi. Eminens enim illa facultas altioris faſtigii & ſuperior eſt jure vulgari, utpote communitati competens in partes & res partium boni communis cauſa. Quemadmodum in res ſingulorum majus eſt dominium Regis ad bonum commune quam dominorum ſingularium.

§. 1. XVI. Romæ exercebatur à Cenſoribus quorum quidem temporaria, ſumma tamen fuit poteſtas, cum ingenti autoritate inquirendi & ſtatuendi in facultates & mores hominum, uti patet ex formula legis cenſoriæ ap: *Alex: ab*
§. 2. *Alex: gen: dier: l. 3. c. 13.* In Imperio noſtro vel ab Imperatore & ſtatibus ſimul qui univerſi imperii majeſtatem repræſentant ordinationes taxatoriæ conſtituuntur, ut totum imperium obligetur, vel à circulo quodam imperii vel à ſingulis ſtatibus in ſuis territoriis.

XVII. Per hujusmodi ordinationes primum monopolio occulte proſerpenti clauſtra ponuntur, tum etiam mercatoribus qui nulla juſtitiæ aut cenſuræ reverentiâ ducti, foro in privatum utuntur commodum, in exigendis pretiis freni injiciuntur, fraudumque ac avaritiæ ſtudium coercetur. *Klock. de ærar: l. 2. c. 26.*

XVIII. Æſtimandæ autem à magiſtratu res ſunt non quælibet ſed neceſſariæ & uſus magis frequentatæ.

§. 1. XIX. Neque neceſſe eſt, ut utrobique ſibi conſtet ac perpetua ſit æſtimatio, cum non verſetur circa malum & bonum quod ſimpliciter tale eſt, & morale vulgo in ſcholis appellatur, ſed circa illud, quod ex legum judicio tale æſti-
§. 2. matur, ac politicum rectè appelletur. Quemadmodum igitur non omnia omnium ſunt temporum ac locorum; Ita & æſtimatio circumfertur & prout cuique Reip: videbitur,

cum

cum variantibus temporum casibus circumferri ac mutari potest.

XX. Privata æstimatio est, quæ libero contrahentium arbitrio relinquitur, eaque duplex; vel conventionalis vel testamentaria.

XXI. Conventionalis in duplicem finem à partibus fieri solet. 1. Taxationis gratia. 2. Emptionis. §. 1.

XXII. Taxationis gratia facta censetur cum pretiorum nomen propterea annexum est ut constet, quanti res sit. *l. 69. §. 7. ff. de jur. dot. l. 21. C. eod.* Docet autem JCtus illud fieri, si conveniat, ut recipiens easdem res post solutum contractum restituat, sed eodem pretio, quo accepit. §. 2. Ex hac autem æstimatione emptio vendit: non resultat. Ubicunque enim res æstimato data restituenda est ita ut dominium irrevocabile non transeat ad recipientem, ibi non est vera emptio. Atqui, quando alicui contrahenti res quidem datur æstimata, sed tamen ut ille rem illam restituat aliquando, ibi dominium irrevocabile non transit ad recipientem. E. *Academiæ Juliæ JConsultus celeberrimus Joh. Eichel. in coll. mss. ad ff. t. de jur. dot.* adde *Gothofr. in Notis* ad *l. 21. C. De jure dotium.* §. 3.

XXIII. Emptionis loco adjicitur, quando valor rei exprimitur, & convenit, ut non res restituatur sed illud pretium, quod illis rebus fuit constitutum. Et hæc vera est emptio quia res ita datur, ut dominium irrevocabile ad recipientem transeat. *Menoch. L. 3. præs. 74. n. 1. & seqq.* Designamus autem hic non Empt. Venditionem, quæ ad amussim hujus negotii per omnia quadret, sed quæ Emptionis aliquid quasi induit, quod ea, quæ de venditione lege vel edicto sancita ex identitate rationis & æquitate ad æstimationem porrecta sint arg. *l. 29. §. 1 ff. de stat. lib.* quem admo- §. 1. §. 2. §. 3. §. 4.

290

admodum omnes alienationes seu potius contractus quibus dominium transfertur, interveniente specie quadam venditionis celebrari voluit Lex 12. Tabb. *Bach. ad Treut. disp. 28. th. 1. lit. B.*

§. 1. XXIV. Nos species nonnullas hujus æstimationis pro temporis ac memoriæ nostræ capacitate eruemus. Et primam paginam hic faciet, tanquã materia quotidiana, Dos æstimato data, Ubi emptio celebratur (1) Si Caja dicat, Do tibi Caje ædes meas in dotẽ 100 æstimatas, quo facto non res sed æstimatio dotalis est, quæ dominiũ in maritũ ita transfert, ut pretium ædiũ non ipsas ædes in dotem accepisse censeatur. *l. 5. C. de jur. dot. l. 10. §. 4. & seq. l. 16. ff.* eod. *l. un. §. eumq. 9. v. æstimat. C. de rei uxor act. Ant. Faber in Cod. tit. 7 l. 5. defin. 43. n. 1. Paris. in Cons. 64. n. 20. l. 4.* (2) Si convenerit, ut iisdem

§. 2. formis & modis quibus dos æstimata data est, restituatur. Eam enim clausulã ad præfinitã æstimationem referendã esse diligens scrutator comperiet. *Ant. Rubeus in Cons. 5.*

§. 3. (3) Si res ab initio sine certa æstimatione in dotem den-

§. 4. tur, quæ per arbitros ad id electos æstimari debeant. *Covar. pract. quæst. c. 28. tom 2.* Quod si arbitri illi non definierint

§. 5. æstimationem, res eo pretio datæ censentur, quod justum

§. 6. erat tempore traditionis. Ab ipsa enim lege æstimatio illa fieri dicitur, ut favore dotis etiam locus sit arbitrio boni viri, arbitris non æstimantibus. *Socin. sen. Cons. 57. §. Ben. n. 7.* (4) Si dos, promissa sit in certa quantitate & secuta

§. 7.

§. 8. fuerit rerum quarundam traditio pro dote promissa. *Soc. sen. Cons. 69. l. 4. n. 15.* (5) Si pro se suisque successoribus & quibus jura sua ipse concedere voluerit, dotem accipiat. *l. 5.*

§. 9. *C. de jur. dot.* (6) Si maritus ad restitutionem dotis æstimatæ simpliciter se obliget. *Natta. Cons. 650. n. 5.* (7) Addunt Dd. cum pactum fuerit, soluto matrimonio, res ipsas vel

vel earum æſtimationem arbitrio & electione mariti reſti-
tuendas eſſe. *l. 10. §. 6. ff. de jur. dot.* Ex qua tamen conven- §. 11
tione vera emptio non reſultat, quia ſi maritus reſtituere
velit res dotales, obligationi ſatisfaciet. *l. n. ff. de jur. dot.*
(8) Si dos certæ quantitatis promiſſa marito defuncto à §. 12
muliere ad ſecunda vota tranſeunte abſque certæ quanti-
tatis mentione promittatur. Nam dos in priore matrimo- §. 13.
nio data eadem quoque in ſecundo, ſi aliud nihil obſtet, re-
petita intelligitur. *l. 30. l. 40. l. 64. ff. de jur. dot. Paul. de
Caſt. in Conſ. 183. col. 2. Carpz. pract. for. p. 2. c. 16. d. 11. n. 13.*
Quamvis non deſint, qui confertim hic diverſi abeant.
Ioh. Frid. Sol. Tract. de dote. quaſt. 25. (9) Etiamſi dos viro §. 14
data non ſolum cui res ſplendida eſt, ſed etiam arcta. *Bar-
bos. in l. aſtimatis n. 26. ff. sol matrim* Licet enim lex impoſſibi- §. 15
lia fingere non poſſit; tamen hic nulla extat impoſſibi-
litas, cum maritus pretium illud habere poſſit, ſaltim diſtra-
hendo res illas in dotem datas, eo tempore, cum æſtima-
tio illa reſtituenda eſt. *Covarr. d. l. & poſt eum Menoch. l. 3.
praſ. 74. n. 22.* Parum itaque in Jaſonis, Decii, Socin.
jun. & aliorum opinione præſidii.)

XXV. Non ſemper autem in dote æſtimatio facta eſt
ad effectum ut res æſtimatæ quaſi venditæ viro maneant,
ſed ita demum ſi id actum ſit & negotii natura patiatur. *l. 1,
ff. de aſtimatoria,* neque vel lex ipſa, vel pacta conventa vel
conjecturæ eam fieri vetent. §. 1.

XXVI. Lege emptio non efficitur (1) Si res datæ ſint
numero, pondere ac menſura conſtantes, quantitates
enim ſunt, quarum dominium non transfertur, cum ge-
nus non materiale quid ſit ſed intellectuale, quod paſſio- §. 2.
nem non recipit. Ideoque hæ res in pari pondere aut pa-
ri numero & menſura ejusdem generis, eandem vim, ean-
dem æſtimationem præſtant. *Salmas. de mutuo diſp. 1. ad th. 27*

non tamen, quæ emptionem importat *l. 41. ff. de jur. dot.* de cujus sensu, quem non assequitur, frustra laborat gl.

§. 3. (2) Si res dotales minorum immobiles tradantur marito æstimatæ sine tutoris autoritate & judicis decreto, cum hic defectum formæ & solennitatis deprehendere sit, quæ

§. 4. jure necessaria est in alienandis rebus minorum. *l. 22. C. de administ. Tut.* Mobilia tamen minor contrahens matrimonium sine decreto, modo curatoris intercesserit auto-

§. 5. ritas, alienare potest. *l. 1. C. si advers. donat.* (3) Cum dos nulla æstimationis definita quantitate data est. *Bart. in l. si ut certo. §. nunc videndum. ff. commod. n. 5.* pretium enim

§. 6. certum esse debet *§. 1. J. de empt vend.* alias imaginaria erit emptio, quæ de jure efficax non est *l. 55. ff. de contr. empt.*

§. 1. XXVII. Ex conjecturis non celebratam esse in dote emptionem præsumitur (1) Si ex post facto constante jam matrimonio facta sit æstimatio non eo tempore, quo dos

§. 2. constituitur, vel paulo post. *Covar. pract. concl. 28. n. 10.* verisimile enim non est, contrahentes per novationem à priori contractus lege discessisse: tum quoque taxationis tantum gratia & ex necessitate adhibita censetur. arg. *l. 3. C. comm. divid.* unde non resultat emptio, *Amad. de Pont.*

§. 3. *q. 28. n. 13. & seqq. Carpz. J. F. part. 3. c. 23. d. 27.* (2) Si maritus accepta pecunia & fundo dotis causa bona sua obligaverit pro restitutione pecuniæ, non vero pro restitutione fundi. Hoc enim casu fundus manet dotalis *Hier. Gabr. in cons. 60. n. 3.*

§. 1. XXVIII. Ex pacto emptio non contracta judicatur (1) Si æstimationi adjectum sit ut mulieri res dotales eodem pretio quo fuere æstimatæ, soluto matrimonio reddantur *d. l. 21. C. de jur. dot. l. ult. ff. de pact. dot. Faber de variis*

§. 2. *num. deb. solut. c. 2.* (2) si conventum sit, ut dos ipsa resti-

tuatur

tuatur, si tum extiterit, habita ratione augmenti & dimi-
nutionis boni viri arbitratu, si perempta, ut detur ejus æsti-
matio. *l. 50. ff. sol. matr.* Pertinet enim ea adjectio ad au- §. 3.
gmentum vel diminutionem bonitatis intrinsecæ, non æ-
stimationis extrinsecæ ne alioquin frustra facta sit conven- §. 4.
tionis æstimatio. Inprimis autem dotalia instrumenta
probe perspicienda sunt, & verba ipsius æstimationis quid
quantumque liceat de contrahentium animo seu intentio-
ne colligere. *arg. l. 10. §. 6. ff. de jur. dot.* Quæ compendio
hic exhibui ea fusius persequuntur *Covarr. & Menoch. d. ll.*

XXIX. In reliquis etiam contractibus nominatis ac §. 1.
innominatis emptionem importat æstimatio. Exempla
obviant *in l. 3. ff. locat. l. 1. ff. de act. æstim:* Nisi tamen ad do- §. 2.
minium transferendum sint inhabiles. Reservato enim
sibi dominio, quomodo propriè vendita res dicetur? *l. 80.*
§. 3. ff. de cont. empt. Quod si contractus circa translatio- §. 3.
nem generis cujusdam intermedii, æstimatio emptionis
loco adjecta censetur. *arg. l. 3. ff. locat.*

XXX. Effectus æstimationis in contractibus multi- §. 1.
plex est. Propter enim eorum varietatem non potest non
variare ipsamet æstimatio. Jam augmentum & domini-
um, jam vero onera, casus, pericula &c. in accipientem
transfert. Interdum actionem ex empto interdum æsti- §. 2.
matoriam vel aliam ratione contractus tribuit.

XXXI. Primum iterum locum sibi vindicat dos æ- §. 1.
stimatò data, quæ viro prodest. (1) Quia is consequitur
jus dominii plenissimum, perpetuum ac irrevocabile *l. 5. l.*
10 C. de jur. dot. (2) Commodum & accessionem, pro peri- §. 2.
culo sorte rei acceptæ *l. 66. §. 3. ff. sol. matr.* (3) Licentiam §. 3.
res æstimatas alienandi matrimonio constante. *l. 11. ff. de*
fund. dot. nisi fortassis dictum sit, electionem esse mulieris.

§. 1. XXXII. Maritus emolumenti expers, particeps uxor est, dum ille tanquam debitor speciei detrimentum rei
§. 2. sentire cogitur. (1) Quia in hunc finem datur, ut finito
§. 3. matrimonio pretium restituatur. (2) Quia res hujusmodi instar rei emptæ ad maritum delata. Porro quoque *l. 30. C. de jur. dot.* uxori tam rerum æstimatarum quam inæstimatarum vindicationem concedit, utilem scilicet, uti rectè
§. 4. *Bacbov. ad Wesenb. de J. dot.* Quod si res istæ per usum ipsius uxoris consumantur, mariti periculo consumptæ censentur. *l. 51. ff. solut. matrimonio.* Prior enim contractus per
§. 5. usum posteriorem mutatus non est. Quæ si considerentur, Mariti rebus consultius est, dotem non æstimatam accipere, ne ejus periculum subeat *l. 10. cum ll. seqq. ff. de jur. dot.*

XXXIII. Hæc mulieribus patrocinantur secutis nuptiis, non si ante eas res perierit. Favore enim dotis semper tacita conditio subintelligitur, si sequatur matrimonium, qua pendente nulla nascitur obligatio. *l. 41. ff de jur. dot.*

XXXIV. Dote jam data, Marito ex empto ad rem tradendam actio competit vel si tradita est & evicta de evictione. *l. 16. l. 34. inf. ff. de jur. dot.*

§. 1. XXXV. Mulieri jure veteri non nisi actio personalis dabatur *l. 1. §. 1. ff. de fund: dot.* Ubi fundus per universita-
§. 2. tem in heredem mariti transire dicitur. Jure novo tacita ipsi hypotheca conceditur, & privilegium prælationis,
§. 3. vel in subsidium rei vindicatio. *l. 30. C. de jur. dot.* Hypothecaria si agat, mariti creditoribus, qui etiam expressam anteriorem hypothecam habent, præfertur, quasi nulla intervenisset æstimatio. *d. l. 30.* quæ sententia ab Ultramontanis approbata, teste Salic. *in l. 12. C. qui potior. n. 4.* & contra Accurs. & Bulgar. defensa est à *Bacbovio ad Treut. vol. 2. disp.*

1. disp. 24. th. 7. lit. β. Rei vindicatio mulieri conceditur §. 4.
in subsidium etiam contra tertium, qui rem dotalem æstimatam titulo lucrativo vel oneroso possidet. *arg. l. 1. C. de donat. quæ sub modo &c.* Etiamsi uxor alienationi rei con- §. 5.
senserit. Fœminis enim gratificandi studio abreptus jus ita constituit Justinianus, ut plenissime iis consuleretur.
Nemini autem peritorum juris ignoti sunt perplexi hac in- §. 6.
re ac intricati Dd. nexus. Nos ad evitandam absurditatem cum Salic. Bart. Jas. Covarr. & communi schola Dd. sustinebimus, uxorem pro rebus inæstimatis directâ, pro æstimatis non nisi utili actione agere posse, ariete, quem Socinus & alii movent, in ipsos retorto, citra ullam legis offensam.
Nisi enim id admittatur, largiamur necesse est, pretium §. 7.
rei in effectu non datum, nec (2) dominium irrevocabile translatum esse; (3) Res itidem illas subsistente matrimonio à marito alienari non posse. jung. *Sol. Tr. de dote. art. 3. V. Repetitio. & art. 4. §. 10.*

XXXVI. Utrum autem in dote æstimato data ea æ- §. 1.
stimatione, qua vendita est, laudemium debeatur, non abs re in hoc curriculo quæritur? Sive neges sive affirmes, nodo implicitus hærere videberis. Neganti obstabit *Valasc: Cons: 113. n. 13.* Affirmanti regeretur sententia *Onuph:* §. 2.
Donadei Neapol: in tr. de renunc: c. 14. n. 70. Rationes utriusque claudicant. Ad perfectiorem plane normam rem §. 3.
redegit subtilis JCtus *Dn. Frantz. in tr. de laudem: c. 22. n. 77.*
Si à patre vel fratre datur ea æstimatione, quæ emptionem facit, laudemium non debetur, etiamsi dos data sit filiæ emancipatæ aut sorori. Sin ab extraneo aut ipsa muliere §. 4.
& simpliciter facta est æstimatio, ab initio laudemium debet maritus, quia statim dominium ad eum transfertur;
Sin conditionaliter ut liberum sit mulieri vel rem eligere §. 5.
vel

vel æſtimationem, non debetur, antequam elegerit Mulier, fundumque tradiderit, quia priusquam facta fuerit declaratio, emptio non contrahitur. quæ rationum diverſitates juris imparitatem generant.

XXXVII. In feudo diverſum jus obſervo. Quamvis enim varia extent Dd. reſponſa, Utrum dotis cauſa dari poſſit marito? Tutius tamen eſt, ut filiæ feudum habenti ſub ea conditione dandi poteſtatem eſſe concedamus, ſi non feudum æſtimatum ſed inæſtimatum viro dotis occaſione concedat, 2. *Feud.* 13. & 2. *F.* 17. quia tum venditio in rebus feudalibus prohibita præſumi non poſſit. *Sol. d. tr. art.* 2. *n.* 7. *Schrader. de feud; part.* 8. *c.* 1. *n.* 36. & *ſeqq.* ubi tamen id obſervandum quoque eſt ne apponatur pactum de dote lucranda. *Vid. Clar.* §; *feudum quæſt.* 36.

XXXVIII. Simili modò ſi res emphyteutica in dotem æſtimatò datur fœminæ quæ non ſit de comprehenſis in inveſtitura, res in commiſſum cadit. *Aur. Corbul. in tr. de jur. Emph. c.* 14. *ampl.* 31. *n.* 1. & 2.

§. 1. XXXIX. Ex contractu quoque æſtimatorio emptio
Vend: reſultat. *l*: 1. *in f. ff. de æſtim. act*: Ubi examini ſiſti-
§. 2. tur quæſtio, ad quem pertineat periculum. Communis
deciſio, quæ fit per *l.* 17. §. 1. *ff. præſc. verbis*, ne ipſa quidem
§. 3. adamantina eſt. Non defunctoria erit conſideratio, quid
& de quo convenerit, quod pendet ab arbitrio prudentis
judicis. *l.* 1. §. *ult. ff. de æſtim.* Diſtinctionem Jaſonis ad *d. l.*
§. 4. 17. §. 1. omnibus aliis præfero: Aut res dantur facta æſtima-
tione vendendæ propter rem, ut ei vel rem vendere vel ſibi
retinere & pretium dare liceat: quo caſu periculum eſt
§. 5. ſuſcipientis, ſi forte res non reddatur; Aut propter perſo-
nam dantur, ut ſciat ſaltim, quanti rem vendere debeat ac-
§. 6. cipiens: vel nihil plane expreſſum eſt, & tum diſtinctio in

l.17. locum habet. Dominum autẽ tradentem in re priorita- §. 7.
tem habere ratio propugnat, quod eam vindicare posse videatur, cum ejus adhuc sit, *l.5.§.18.ff.de trib.act.* Nisi dans in §. 8.
creditum iverit, sive quod idem est, dominium transtulerit, tum enim personaliter eum actione æstimatoria obligare voluisse videtur. *d.l.5.* Venditor autem eo ipso dum rem tra- §. 9.
dit, constituto pretio fidem de eo habuisse præsumitur. *Lucas de Penna l.3. in præf. 112. C. de apoth. publ. Lib. 10.* Id quod colligit ex *l. si soluturus in f. ff. de solut.* An idem de pretio, §. 10
quod in rebus particularibus in locum rei non succedit, affirmari possit, parum prospicio, præterquam in subsidium.

XL. Dominium quoque ac periculum transfert, ac §. 1.
emptionis loco habetur æstimatio in ususfructus constitutione. *l. 6. §. 1. C. de sec: nuptiis. l. 5. §. 3. Commod.* Res autem §. 2.
quæ usu consumuntur mobiles & immobiles in usumfructum constitutæ æstimandę sunt propterea, ut quid re perempta vel in genere vel pretio reddendũ sit, sciatur, quod cautione duplici (1) de restituendo accepto & utendo arbitratu boni viri quæ ex Edicto Prætoris est. *l.1.pr.l.5 §.1.ff.usufr. quemad: cav:* (2) de restituendo quanto æstimato fieri solet: quæ cautio proprietario præstatur & de substantia est usus fructus, de qua SCtum extat *sub tit. ff. de Usufr. ear: rer. quæ usu consum:* Effectus hujus cautionis insignis est, §. 3.
quod usufructuarium ad tantundẽ in pecunia reddendum, quantum æstimatum accepit, non ad tantundem in genere aut re aut alternative astringit *Sotom. de Usufr. c. 17. n. 13. & seqq. Schneid: ad Tit. J. de usufr. §. 2. n. 4.*

XLI. Frequentissimus est apud Germanos contra- §. 1.
ctus, qui ab Italis vocatur, conventio Soccidæ, de quo ipso in jure nostro ne apicula quidem nisi in *l. 8. C. de pactis.* De- §. 2.
cisionis de periculo cujus sit viam nobis monstrare poterit

C hæc

hæc partitio. 1. Si nempe Taxationis gratia animalia æstimata data sint, tum mortuo animali, quantum illud æstimatum est reddi debet, & transfert in recipientem periculum custodiæ vel ex culpa omni etiam levissima provenicns, non periculum casus fatalis, *Mantic. l. 6. tit. 6. §. 3. de tac. & §. 3. ambig. conv.* Illud enim recipiens non præstat, sed remissionem desideranti subveniri solet: Quia animalium mortes quæ sine culpa accidunt, in nullo b. f. judicio præstantur. *per l. vulg. 23. ff. de reg. jur.* (2) Si pascendi animo data sunt, propter formam pactorum transit hæc conventio in contractum societatis, in qua unus rem confert, alter operam; quo casu & domino & pastori partes in damno & lucro sunt æquales. Posita enim societate ponitur communio nisi casus in culpam transeat. *l. 52. §. 3. ff. pro socio.* Quæ vera sunt, si vis major ingruat, non perinde, si minor, *Tabor. in Tr. de jure socid. c. 7. n. 12. & seqq.* (3) Si animalia æstimata dantur animo emendi, casus decidi poterit ex *l. 11. §. 9. ff. quod vi aut clam l. 7. l. 8. ff. de per. & com. rei vend.* hoc loco nempe æstimatio operatur dominii translationem. *Dan. Moller. ad Constit. Elect. 33. n. 10. part. 3.* Contractum hunc injustitiæ nota liberat *Rauchb. part. 2. quæst. 29. Molin. de just. & jure disp. 503. Wesenb. in §. de illa J. de societ.*

XLII. In iis contractibus, quorum natura non est habilis ad dominium transferendum saltuatim quædam delibabimus. Communis schola Dd. commentatur suscipientem ad aliquod onus, à quo æstimatione non adjecta liber erat, obligatum reddi, ita ut semper uno gradu gravius teneatur, v. g. si alias ex contractu tenebatur accipiens de culpa lata, teneatur etiam de levi; si tenebatur de levi teneatur de levissima - si tenebatur de levissima teneatur etiam de casu fortuito. quam graduationem Baldus procudit

dit & copiosè stabiliunt *Mozz. Rauchb. & alii.* Dissent: §. 2.
Molin: disp. de Just. & jure 286. n. 10. qui ad totum periculum recipientem damnat, quod tamen duriusculum videtur. Discrepantiam horum moderatur *Card. de Lugo, disp. de Just. & jur. 8, sect. 9. n. 122.* qui tum demum eam admittit, si ex circumstantiis constet, intentionem contrahentium eam esse, ut totum periculum sit penes recipientem. Neque §. 4. enim quælibet hic æstimatio ad quodlibet periculum, quod sine culpa alicujus accidit & expressum non est, quemlibet adstringit, sed ut vigilanti animo in rem attentus & actuosior sit admonet. §. 3.

XLIII. In commodato hanc esse æstimationis pote- §. 1. statem, ut omne periculum ad accipientem transeat, invenies apud *Mozz. de contr. tit. de com. div. n. 3.* qui in aciem producit, *l. 5. §. 3. ff. de commod. & §. 2. J. quibus modis re contr. obl:* Cum autem harum rerum ingens sit varietas, §. 2. alii benigniori interpretatione in tria membra quæstionem dispescunt. Si enim 1. in commodato versatur utriusque utilitas, veluti in pignore, tum ad levissimam astringitur commodatarius, qui de dolo lata & levi culpa antea tenebatur. *arg. l. 37. §. 1. ff. neg. gest. Sichard. ad l. 1. n. 7. C. de Commod.* (2) Si commodantis solam continet utilitatem §. 3. commodatum, veluti, si sponsus sponsæ commodet ornamenta, ut honestius ad ipsam ducatur, de levi & levissima culpa tenetur, qui de dolo vel lata culpa tantum tenebatur. *l. 5. §. 10. ff. commod.* 3. Si commodatarii, ejus quoque §. 4. erit periculum, & casus fortuitus, utpote cujus antea fuerat dolus, levis & levissima culpa: Nisi res eodem modo a- §. 5. pud commodantem fuisset peritura, ut si forte à vetustate materiæ nata caries rem exederit, &c. *l. 14. §. fin. ff. depos:* quæ tamen de re varia extant Dd. responsa. §. 6.

§.1. XLIV. Idem fere obtinet in deposito *Bart, l. si ut*
§. 2. *certo.* §. *nunc. videndum. ff. commod.* Locat. Cond. *Raucbb. d. l.*
§. 3. *n. 3. Card. de Lugo d. tr. disp. 29. sect. 5. n. 72.* societate *l. 52.*
§. 4 §. 3. *pro socio.* Mutuo *l. 8. C. si certum petatur.* In nummo-
§. 5. rum obligationibus res etiam expedita est, eandem semper quantitatem & monetæ speciem reddendam esse quæ est in obligatione, eâ nempe quæ expresse designari potest, veluti thalerus imperialis, Philippæus, aureus Rhenanus, &c. non autem æstimationem ejus aut speciem diversam, etiam quæ possit esse in solutione *arg. l. 9. §. ult. & seq. ff. de contr. emptione l. 1. §. 2. ff. de O & A. l. 2. §. 1 de rebus creditis l. 57. ff. de solut. l. 1. ff. de pen. legat. l. 1. §. item*
§. 6 *si ita ff. ad L. Falcid. Boer: quæst. 377. n. 10.* A vero aberrant propugnantes contrarium. Cum enim nummus quilibet suam habeat æstimationem *l. 1. ff. de contr. empt. l. 3. de in lit. jur.* respectu hujus juris nihil recedunt nummi à reliquis rebus omnibus, ut differentia sit inter rei æstimationem &
§. 7. rem ipsam. *l. 42. §. 1. de Usur.* Quamvis & probabilis ratio reddi possit, quare generali locorum fere omnium consuetudine receptum sit benigne, ut etiam quod in aureis v. g. debetur, solvi possit in moneta argentea. &c. *Bart.* & communis Dd.. Schola *ad. l. Paulus. ff. de solut. & l. 3. ff. de*
§. 8. *reb. credit. Anton Faber de variis numm. debiti solut. cap. 3.* Sin vero genus sit in obligatione, ut si simpliciter quantitas in mutuum veniat, quæ subjectum corpus certum non habet, veluti florenus æstimatus 30 solidis, & apud nos marca æstimata sedecim solidis, ipsa æstimatio & tot solidi red-
§. 9. dendi sunt, quot in obligationem deducti sunt. Nec in eo discrepat debitum nummarium à debito speciei, quæ si æstimata sit, vendita intelligitur, ipsamque si reddat æstimationem debitor, contingit liberatio, *d. l. 10. ff. de jur. dot.*

Super-

Supervacanea enim absque hoc eſſet omnis æſtimatio, §.10.
cum nec perire poſſint, nec deteriores fieri. Aliud di- §.11
cendum, ſi ſolidi aut libræ debeantur ſolvendæ in tot flore-
nis, tum enim floreni ſunt in obligatione. Si porro de- §.12
monſtrationis gratia nummi æſtimentur, quod in dubio
præſumitur, ſi nempe ad obligationis non ſolutionis cau-
ſam referatur æſtimatio, *arg. l. 96. in pr. ff. de leg.* 1. nullius il-
la effectus eſt. Sin denique, taxandi cauſa, & conſtet jam de §.13.
quibus agatur nummis, diſtinguunt Dd. Utrum numerus ad-
jectus ſit nec ne. Priori caſu numerum reddi debere, ut con-
ventio ſervetur, Et ne fruſtranea ſit æſtimatio, quod ſupereſt
in bonitate extrinſeca reddendum à Creditore; quod mi-
nus ſupplendum à debitore, utrumque non in conventa
ſpecie ſed in alia, dummodo non minutiſſima; (Minutæ
enim hujus modi monetæ etiamſi nihil ſpecialiter conve-
nerit ultra 25 florenos invito aliquis loco ſolutionis recipe-
re non tenetur, *ex Ord. Imperii de Monetis Anni* 1559 §. Die
jetzgemeldten) Poſteriori vero ratione auctæ vel diminutæ §.14
æſtimationis extrinſecę aut plures aut pauciores reddendos
nummos, ac ſi intrinſeca bonitas nummorum vel aucta
fuiſſet vel diminuta: plura hac de re ex uberi *Fabri* latifun-
dio petenda. *in tr. de var. deb. ſolut paſſim. & Gail, 2. Obſerv.
73. Theſ. deciſ.* 174.

XLV. Paucis nunc, quæ ſuper eſt, excutiamus æſti- §. 1.
mationem Teſtamentariam, quæ adjicitur 1. ipſi heredita-
tati, ſi Teſtator dicat, Bona mea, quæ 100 æſtimo, he-
redibus meis relinquo. Quæ cum ita dicuntur, ſi dicantur §. 2.
tantum, nec pretium, quo hereditas æſtimari poſſit, habe-
ant, obligatoria quoque non ſunt; cum qualitatem extrin-
ſecam concernens æſtimatio illa efficax haud ſit. Præſu- §. 3.

mitur enim, judicii errore Testatorem impeditum non intellexisse, quid scripserit aut de facultatibus suis majora sperasse, quam in illis fuit, quod solent interdum nonnulli

§. 4. §. *in fraudem: J. qui manum: non poss.* Idem dicendum, si uno vel pluribus heredibus institutis Testator hereditati vel legatis æstimationem adjecerit in præjudicium Falcidiæ. Nihilominus enim vera æstimatio spectabitur, priori illa defuncti non attenta: *l. 42. ff. ad L. Falc. l. 15. §.*

§. 5 *ult. ff. eod. l. 81. §. 4. ff. de leg. 1.* Aut (2) addi solet Legato & tum (1) vel certa res legatur, æstimatione dispositivè adjecta, si tum minus valet, Legatarius ut sibi suppleatur petere potest, si plus heres illud detrahere. *Klock. cons. 104 n. 55.*

§. 6. *tom. 3.* (2) aut rem legatā enunciative Testator æstimat; quæ utpote concernens qualitatem extrinsecam, ad obligationem quoque efficax haud est, cum probando rem aliter sese

§. 7. habere, error præsumatur. *l. 4. & 5. C. de jur. & fact. ign*: Si itaq; occurrant casus hujusmodi, qui à Testatore ipso nec prævideri omnes potuerint, nec exprimi, libertate quadam eximendi opus est illos, quos, qui locutus est, si adesset,

§. 8. eximeret. Aut (3) alternativè conjungitur Res legata & æstimatio. Estque in heredis arbitrio; Utrum eligere velit *l. 109. §. 1. ff. de leg. 1.* Alternativa enim, uti vulgo loqvuntur, in quolibet extremorum verificatur.

§. 1. XLVI. Æstimatio judicalis seu subsidiaria majorem præcedentibus evolutionem requirit. Quanta tamen fieri poterit brevitate, ea de re sententiam nostram admetiemur. Describi poterit, quod sit definitio certi & justi pretii, ejus, quod quis ex contractu vel alia justa ex causa

§. 2. minus habet suo, à judicis addictione expectanda. Contractus vox in definitione nostra πολύσημος est, quemadmodum alias sive ex vulgi usu sive ex artis consuetudine plures

uno

uno significatus admittit *l. 7. ff. de his, quæ vi met: caus:* adeò ut & culpam omnem sive in faciendo sive non faciendo, pugnantem cum eo, quod aut homines communiter aut pro ratione certæ qualitatis facere debent, comprehendat. Per justas causas, quibus quis minus habet suo, quid intelligamus, petendum ex *l. 3. §. 1. ff. commod. l. 14. ff. de V. S. l. ex hoc ff. de alien: jud: mut: caus: l. 24. §. qui reprobos. 1. ff. de pign. act: & c.* Ejus autem gratia in primis, ut quod incertum est, determinetur, itur ad judicem, cujus partes maximè circa quæstiones facti occupatæ sunt. §. 3. §. 4.

XLVII. Hisce præmissis iuvestigabimus causas & modos ad æstimationem deveniendi, quorum si non omnia præcipua certe exemplis & autoritate legum communita enumerabimus. 1. Attingamus ea quæ ex dote debentur, acturi deinceps de cæteris. Alterutro nempe ex conjugibus in æstimatione rerum dotalium læso per officium judicis, qui addictus est actioni rei uxoriæ succurritur. Huic enim commissam in æstimando dotis inæqualitatem emendare competit *l. 6. §. 2. ff. de J. D. l. 6. C. sol. matr. quem. dos pet.* Num vero minima læsio hic sufficiat, an maxima requiratur, implicata tractatio est. Prius fuse tuetur *Pinell. de resci vend. 1. part. l. 2. c 1. n. 10. 12. & seq.* at paucis tamen consensum extorsit. Posterius *Fontan: de pactis nupt. §. 3. d. 5. gl. 6. p. 13. n. 29.* cum litibus laxa aperiretur fenestra, si semper de pretio, quod dubium est, temeraria levitate ageretur, quoties in minimo quis læsus sit. add. *Fabr. de err: pragm: dec. 8. err: 6.* Tutius denodabimus illa ex *l. 12. §. 1. l. 7. de jur. dot. & d. l. 6. C. sol. matr. quem dos pet.* Aut enim circumventio dolosa est, quo casu justa æstimatio præstanda erit & pro minori læsione & majori etiam re consumpta. Aut alter conjugum reipsa sine dolo culpave promittentis §. 1. §. 2. §. 4. §. 5.

circum-

circumventus est, quo casu totum æstimationis negotium ad justum pretium reducetur à judice, dummodo res in natura sit quæ iterum æstimari possit, aut si extincta pretium,
§. 6. quod dotali instrumento inditum considerabitur. Judex itaq; religiosus statuet, ex qua & quanta læsione non denegandus sit regressus, ita ut eorum, quæ exigui momenti sunt, non magnam, majorem vero personæ & dotium, u-
§. 7. trum amplæ, magnæ minimæve sint, rationem habeat. Assertione istac Pinelli, quæ sua se imbecillitate prodit, per evidentem hanc rationem elisâ, quod metuendum sit, ne ex minima istac æqualitatis observatione ortis inter conjuges rixis, ipsa matrimonii turbatio sequatur.

§. 1. XLVIII. Diffusa tractatio est, de æstimatione quæ ex voluntate defuncti debetur. Quamvis autem rigore juris civilis aliud peti non possit, quam quod legatum est; tamen ex humanitate quadam hoc legatario indulgetur ut
§. 2. æstimationem petat. Voluntas autem illa Testatoris triplici potissimum modo colligitur. 1. Ex conjecturis, de quibus in universum præcipi nihil potest, sed judicis est, æsti-
§. 3. mare ex iis, quid senserit defunctus. I. itaque præstanda est æstimatio, cum res aliqua personæ incapaci legatur, quæ non quidem propter crimen aliquod, uti bannitus, vel religionis diversitatem, &c. Sed propter vitium corporis sui, vel propter status conditionem, vel aliam justam & probabilem ob causam ius possidendi rem illam non habet, uti si claudo stipendium cursoris vel religiosis men-
§. 4. dicantibus bona immobilia relinquantur. Si tamen Testatori vitium illud ignotum non fuerit. Tum enim cum utique voluntatem suam effectum habere cupiat, æstimationem respexisse videtur. Perspicuus textus est *in l. 11. §. 16. ff. de leg. 3. l. 114. §. 5. ff. de leg. 1. l. 49. §. 1. ff. de leg. 1.*

Si-

Sin vero Testator ignoraverit, se inutiliter respectu personæ legasse, nec apparuerit, utrum, ut æstimatio præstetur mens eius fuerit, legatum inutile pronunciatur. §.4. *J. de leg. Robert. 3. animadv. 11.* Aliud superioris regulæ exemplū afferĭtur in servo, qui militiæ quāvis incapax, eius tamen æstimationem consequatur. *l. 11. §. 16. ff. de leg. 3 Guiel. Magner. in l. quod factū n. 8 in fin. ff. de reg. jur.* Tertium adducitur *ex l. un. C. non licer. habit. metrot. loc.* de extraneo, qui etsi dispositione statuti in capax est immobilium civitatis, debetur tamē ipsi æstimatio rei immobilis legatæ. *Chassaneus in comm. ad consuet. Burgund; in rub. 9. n. 27.* Audacius tamen pronuncies, si communem hanc sequaris, etiam ab *Alciato in resp. 479. n.* 40. multis restrictionibus attemperatam. Apertioris æquitatis est, quod privatorum cautio autoritati legum non noceat *l. ult. ff. de suis & leg.* quod nemo plus aut aliud voluisse præsumendus sit, quam per legem licet. *arg. l. 55. ff. de leg.* 1. Pluribus exemplis uti nonlibet. §. 4. §. 5. §. 6.

XLIX. II. Heres æstimationem præstare tenetur, cum à Testatore sciente legata res est, quæ penitus & liquido cujusdam extranei est aut alteri obligata. *Jason. in l. cum alienam c. de leg. n. 2. v. 4.* qui id quoque ad rem furtivam extendit. *d. l. v. 3. Menoch. l. 4. præs. 118.* Legatur enim propterea ut eam redimat heres, aut si is, cujus res est, eam vendere nolit, Legatario justam æstimationem præstet. §. 4. *J. de leg. l. 14. ff. de leg.* 3. qui casus specialis est: ut scilicet extrema judicia, post quæ aliud velle non possumus, exitum habeant. *l. 5. ff. quemad. test. aper.* Objectio autem isthæc quod Lex. 12. Tabb. tantum de suo legandi potestatem faciat. *l. 120. ff. de V. S.* levioris momenti est, cum is, qui legat rem alienam de suo legare intelligatur, quoni- §. 1. §. 2. §. 3. §. 4.

§.5. am heredem, uti dixi, redemptione onerat. Rursus si ignoraverit, non debetur æstimatio, cuius dispositionis sedem conclusione præcedenti reclusimus. ratio est, quia si Testator scivisset rem alienam esse, non forte legasset, cum difficilius legari soleant res alienæ, quibus heredes
§.6. gravantur, quam res propriæ *l.67.§.8.ff. de leg.* 2. Legatario probandam esse hanc Defuncti scientiam, addunt alii, tum quia actor est *l. 21. ff. de prob.* tum quia non præsumitur Testator necessitate luendi gravare voluisse heredem; mo-
§.7. do moneant, fallere hoc 1. Si res aliena personæ conjun-
§.8. ctæ, uti filio, uxori &c. relicta sit, quo refert etiam ami-
§.9. cos singulares *Jason. pp. l. 10. C. de leg.* (2) Si ad pias caussas legatum quid sit, quemadmodum à legato libertatis ad legatum piæ causæ argumentatur *Tiraq. in tr. de priv. piæ*
§.10 *causæ, priv. 66.* (4) Si Testator ignorans rem alienam esse vel etiam credens esse suam eam legavit præsente & sciente domino ipsius rei: quod tamen in dubium vocat *Menoch. l. 4. d. præs. 116. n. 22. & 23.*

§.1. L. (III) Peti potest æstimatio, Cum res Legatarii legata est ipsi legatario. Non tamen si tempore testamenti facti res illa legatarii fuerit. §.10. *J. de legat.* Sed si postea dominium ipsi supervenerit & quidem ex causa onerosa, quia cui pretium abest ei ad huc res ipsa abesse vide-
§.2. tur *l. 14. de V. S.* Sin vero ex causa lucrativa dominium consecutus fuerit, legatum extinguitur §.6. *J. de leg. l. 82. ff. de leg.* 1, quia duæ causæ lucrativæ in eundem hominem & eandem rem concurrere non possunt. *d.* §.6. *l.* 108. §.4.
§.3. *de leg.* 1. Fallit hoc (1) Si in quantitate legata res sit. *Schneid.*
§.4. *ad §. Si res aliena.* (2) Si consecutus sit æstimationem rei, quacunque ex causa, tunc enim jus petendi rem superest, *d. tex*: quia non ut æstimatio re continetur, ita res æsti-

matio

mationę. *l. 88. d. V. S.* quæ distinctio adhibenda est legi *54. §. 2. de leg. 1.* Ita nec æstimatio peti potest, si in duobus §. 5. testamentis, à diversis Testatoribus confectis, eidem eadem res legata sit. *d. §. 6.*

LI. (IV.) Æstimatio omnino debetur: Si Testator §. 1. rem legaverit, quæ simpliciter est heredis, sive ignoranter id fiat, sive scienter, & res ipsa præstari nequeat. Id tamen §. 2. non promiscue, sed si plures instituti sunt heredes, & res unius illorum legata est, nec id ignoraverit Testator, tum omnes in partem tracti æstimationem pro rata præstare tenentur; sin inscius fuerit, non ab omnibus peti potest §. 3. æstimatio, sed ab illo tantum, cujus res est. Obvia est hac de re sententia *Cand. de Lugo. disp. 24. de Just. & jur. sect. 10. n 264.* Quod si vero res illa simpliciter heredis non fu- §. 4. erit, sed secundum quid, tum jus illud quod in re illa Testator habuit vel ejus æstimatio debetur. *l. 71. §. ult. ff. de leg.* 1. Idem erit si res legata sit, quæ ex fidei commisso majorum §. 5. restituenda est, de qua text. *in l.* 114. *§. 15. ff. de leg.* 1. *Menoch.* §. 6. *cons.* 89. *n. 60.* proponit exempl: Si res feudalis alienata sit à Testatore, quæ post obitum ejus devolvitur ad heredem; & quidem si res illa primogenito restituenda sit *Roder. Suaretz. in l. quoniam. in 7. ampl. C. de inoff. test: & Covar. in. d. c. filius. n. 3.* Videndus tamen inprimis *Melch. Palaez. in tr. de Major*: 4: *part: q. ult. n. 5. & 6.*

LII. (V.) Solvenda quoque est æstimatio, si res le- §. 1. getur quæ non est in commercio, respectu rei ipsius, non obstante, quod difficilis sit ejus paratio. *l. 39. §. 7. ff. de leg.* 1. Quæ vero absolute hominum commercio exemptæ, cujus- §. 2. modi sunt, quæ in §. 4. *J. de leg. l. 39. §. 8. & seqq: ff. de leg. 1.* enumerantur, earum rerum legatum ut nugatorium rejicitur, quales res sunt prædia Principis, horti Salustiani & similes

§. 3. miles. Nulla enim ſpes eſt redimendi, non quod diſtrahi non poſſint, ſed quod non ſoleant. §. 10. *d. t.* Nec etiam præſumitur, Teſtatorem cogitaſſe de redemptione, cum redimi nequeant. ut itaque nec æſtimatio earum debeatur.
§. 4. Sin res minorum ab eo legatæ ſint, qui earum dominium non habet, & judex decreverit eas vendi non poſſe; debe-
§. 5. tur æſtimatio. Rei itidem alienæ, quæ dotalis eſt, legatum quoad æſtimationem effectum habebit, quamvis quoad ejus præſtationem inutile ſit. *Covarr. c. filius. n. 5. & ſeq: ext: de Teſtam:* Res Eccleſiæ absque ſolennitatibus legari
§. 6. vetitas eſſe, non ambigo. Dubitatur: Utrum æſtimatio ſaltim earum ex præſumpta mente Teſtatoris debeatur? Affirmat id *Covarr: d. l. n. 8. in f. Fer. Vaſquius in tr. de ſucceſſionum progreſſu. l. 3. tit. de leg. §. 27. n. 7.* Negant vero *Smo-*
§. 7. *la, in d. c. filius. Fort. Garzia in tr. de ult. fine. illat. 12.* Sit per me licet, ut non debeatur æſtimatio, quando res Eccleſiæ alienabilis haud ſit, aut à ſummo Principe diſtrahi haud permittatur, cum nec alia quidem immobilia absque ejus conſenſu alienari ſoleant. *Alex. in Conſ. 9. n. 14. & 15. verſ. & per hoc lib. 2.* Alia vero ratio eſt, ſi res Eccleſiæ ejusmodi ſint,
§. 8. quæ alienari ſoleant facile, quamvis enim vendere eas recuſet prælatus Eccleſiæ, nihilominus tamen præſtanda eſt æſtimatio. *Alex. in d. conſ. 9. n. 14. & 15. d. l. 39. §. 7. ff. de leg. 1.*

§. 1. LIII. Involuta aliquantum ſed illuſtris quæſtio eſt, in feudo legato quid juris? Communis Dd. opinio eſt, de feudo nullam poſſe fieri ordinationem in teſtamento, quod de ejus natura eſſe tradit *Mozz. de ſubſt. feud. n. 78.* adeo, ut relicto alicui vel legato feudo, neque ipſum debeatur, neque regulariter ejus æſtimatio, quod tuentur Roſenthal, Rudingerus, Ritterhuſius, Janus ab Arcedura, Heigius, Vultejus, Obrecht, Bocerus, Schultzius, Finckelthuſius

thusius, Dn. Richter, & Struvius adducti à Dn. Præside in Posit: in controversis de success. feudi. Plane tamen si §. 2. constet de voluntate testatoris, volentis æstimationem eo casu præstari, jlla præstabitur, non quidem ab ipso feudi successore sed allodiali: post adductos plures, Amplissimus Dn. Præses *dict. Disp: de succ: Feud: th. 7.*

LIV. (VI.) Legatum, quod certo respectu non est §. 1. in commercio, uti res, quæ ædibus junctæ sunt, regulariter non consistit *l. 41. §. 2. ff. de leg. 1.* Quod magis affirman- §. 2. dum de iis, quæ propter publicum civitatis aspectum separari non possunt, damnum enim hic eo majus est, quanto publica præstant privatis, eorumque detrimenta horum ruinam involvunt. Ne tamen legatario exinde fiat inju- §. 3. ria, æstimatio illi adjudicanda, *d. l. 41. §. 4. l. 43. in pr. ff. de leg. 1.*

LV. Jure suo heres æstimationem, præstare potest, §. 1. cum relicta ipsi optio est, utrum legatum an ejus æstimationem dare velit. Si legáta pars quædam bonorum est, §. 2. quæritur: Num rerum partes debeantur, an æstimatio? Sabinus & Cassius ad æstimationem deveniendum esse existimant, quoniam res omnes æstimantur pecunia; Pro- §. 3. culus & Nerva rerum partes deberi, cum aliud pro alio solvi non debeat, uti pecunia pro re. Pomponii plausibili- §. 4. or sententia ut, qui electionem esse heredis asserit, si res commode dividi non possit *l. 26. §. 2. ff. de leg. 1.* propter scilicet incommoda, quæ ex communione oriuntur. *l. 26. §. 4. ff. de cond. indeb.* Licet itaque in obligatione sit §. 5. res legata, quia fructus ex hoc legato non usuræ præstantur. *l. 23. ff. de leg. 1.* id quod interest inter fructus & usuras. *l. 121. de V. S. arg. Tit. Cod. de usur. & fruct. leg.* liquida tamen res est æstimationem posse esse in solutione, quo ex æqui-

§. 6. tate heredi succurratur *d. l. 26.* Heredis autem potius quam legatarii electio est, quia in dubio non est sequenda interpretatio, qua heres oneretur. *l. 67. § ff. de leg. 2.*

§. 1. LVI. Ex Facto suo heredem in æstimationem damnandum esse in propatulo est, si res, quæ jure legari prohibita non est, legata, dolo aut culpa aut mora heredis pe-
§. 2. rierit *l. 47. §. 2. l. 39. §. 1. ff. de leg. 1.* Culpam intelligo non latam solum sed etiam levem & levissimam, quia negligentia quoque in rebus alienis excusanda non est, *d. l. 47.*
§. 3. Si tamen heredis utilitas præcipue in legato versatur, hæc admittenda est interpretatio, sin major sit utilitas legatarii,
§. 4. tum locum habet regula *l. 23. ff. de R. J.* Nec interest sciverit an ignoraverit legatum, quod notanter monitum a JCto. *l. 108. §. 11. & 12. ff. de leg. 1.* adde *l. 53. §. 4. ff. ead. l. 53. §. 6. & 7. l. 66. §. 4. l. 4. §. 16. l. 42. & 43. ff. de leg. 1.*

§. 1. LVII. Nonnunquam heres tam ad æstimationem quam ad præstationem tenetur, veluti si res eadem numero seu unum corpus & individuum diversis insolidum le-
§. 2. gatum sit. Cum enim singuli solidum habere non possint, ipsa nos ratio eo deducit ut uni æstimatio, alteri ipsa res assignetur, nec commodior extat via, qua utrique secundum Testatoris voluntatem satisfieri possit, Eximi-
§. 3. us textus est in *l. 33. v. quod si separatur. ff. d. leg. 1.* Si tamen defunctum ita sensisse evidenter appareat, quo casu
§. 4 voluntas ejus servanda. In dubio autem humanius est, pro virili portione eos ad legatum admitti, ne nimis one-
§. 5. retur heres, contra *l. 67. §. si rem. ff. de leg. 2.* Is autem qui prior litem contestatus est, eligit, sed ita ut uno electo non liceat eligere aliud *d. l. 33. & l. 30. ff. de leg. 3.*

§. 1. LIIX. Quomodo autem æstimatio illa ineunda sit; quæritur? Adhibenda ea est, quæ communi hominum opinione

opinione comprobatur, quæ ex fructibus, nec non ex verbis Testatoris & ipsa rei natura colligi potest, *pr. l. 30. §. 6. ff. de leg. 3.* Exempla petenda ex *l. 13. l. 1. l. 91. §. 5. l. 33. ff. de* §. 2.
leg. 3. l. 30. §. 3. l. 68. eod. l. 68. eod. l. 78. §. 3. l. 5. §. 1. 2. de leg. 1. l. 32. §. 2. de leg. 2. l. 76. §. 2. ff. eod. l. 68. ff. ad l. Falcid.

LIX. Quoties lege Falcidia infirmantur legata, quar- §. 1.
ta illa æquè deduci potest, nisi constet prius, quis modus sit hereditatis seu potius subjecti hujus Bonorum, quid itidem quantumque legatum sit? Si igitur aliæ res extra pe- §. 2
cuniam aut quantitatem in hereditate reperiantur, necessario præmittenda est æstimatio, antequam ad detractionem Falcidiæ veniamus. Ubi primum, æstimatore dato, attendendum est ex *l. 42. l. 62. §. 1. ff. ad l. Falc:* ut corporum illorum pretium, constituatur ex rei veritate, & ex communi ac præsenti æstimatione, non ex emptione præterita *l. 3. §. 5. ff. de jur. fisc.* nec secundum affectionem aut formali pretio, quod alii interpretantur de censuali, cum pretium illud decrescere potuerit, & heredis negligentia, si pluris forte res empta sit, legatariis nocere non debeat. *l.* §. 4.
61. ff. ad l. falc: (2) Si res quoad quantitatem vel aliam ob §. 5.
causam communem æstimationem non recipit, facile æstimanda est quanti venire potest. Sed quomodo æstiman- §. 6.
dum sit legatum annuum, quæritur? Distinguo: Relictum illud est aut Reip: aut privato alicui. Resp: factum in annos singulos legatum videri Marcellus putat, quantum sufficit sorti ad usuras trientes (i. e. 4. pro 100) ejus summæ, quæ legata est, colligendas; ut si quaterna annua essent Reip: legata, dicemus 100 esse in legato: Si quis vicena annua legaverit, sors erit quingentorum & sic consequenter, quæ summa confici potest ex præstatione 25 annorum. *l. 3. §. ult. ff. ad l. Falc. Donell. lib. 8. c. 24. n. 30.* Si relictum sit priva- §. 7.

to

to & forte tot annis vixerit legatarius, ut pensiones tot annorum superent, dodrantem, & sit locus falcidiæ tunc singulorum annorum legata retro diminuuntur, cum omnia legata minuantur. Si legatum unum excedat dodrantem, ex omnibus legatis pro rata deducitur. *l. 47. l. 55. ff. ad l. Falc.*

§. 1. LX. De legatis alimentorum à claris hujus seculi ingeniis tractata quæstio est. Potest illud æstimari secundum doctrinam Ulpiani *l. 68. ff. eod.* qui eandem rationem in computatione Ususfructus admittit, ut à primis annis usq; ad annos 20 æstimatio fiat alimentorum 30. annorum, quanti videlicet futura sunt alimenta 30 annorum semel

§. 2. præstita &c. Expeditior ratio est, quam artifex calculi Juridici *Æmil: Macer*: supedditat, à prima ætate usque ad annum trigesimum computationem triginta annorum fieri, ab annis vero 30. tot annorum computationem iniri, quot

§. 3. ad annum sexagesimum deesse videantur. *d. l. 68.* Non nego hanc non esse veram alimentorum & usufructus æstimationem, sed aperire tantum volui, locum eam habere

§. 4 in Falcidia. Cum nempe exacta formula tradi non potuerit, eam elegere Romani, qua res ad moderationem quan-

§. 5. dam reduceretur. Nonne autem absurdum est, quod in usufructu legato, qui perpetuus non est, 30. anni computentur, in reditu vero perpetuo computentur tantum 25. anni. Respondeo: Illa summa in 30. præstationes divisa non æstimatur ac si semel præstaretur, sed si has præstationes temporarias æstimare velimus, æstimandæ sunt hæ, quæ 30 annorum sunt tanti, quantum quis vellet dare pro iis & præstari possent illi quaterna singulis annis usque ad 30. annorum spacium. Inspicimus igitur, quanti secundum regionis morem vendi possent illæ triginta annorum præsta-

§. 6. tiones, & tanti eas æstimamus. *l. 55. ff. ad l. Falc:* In reditu

vero

vero perpetuo facilius emptor reperietur, qui emat quaterna singulis annis in perpetuum præstanda, 100. h. e. qui tantum dare volet, quantum colligi potest ex præstatione viginti quinque annorum. Non enim finitur, sed in perpetuum durat & sortem illam efficit in 25. annis Cum autem §. 7.
morte legatarii finiatur ususfructus, quod etiam de annuis legatis & alimentis relictis affirmamus, atque incertum sit, quamdiu victurus sit legatarius, unde legata illa æstimari non posse videantur, hinc & heredi & legatario prospici solet per cautionem: quanto amplius acceperit reddi, *l. 1. §. 12. ff. ad L. Falc: t. t. ff. si cui plus, quaper l. Falc*: Idem dicen- §. 8.
dum de legato conditionali. *d. l. 1. §. 12. l. 37. §. 3*: De legato in diem extat *l. 37. §. 4 ff. eod.* De nominis legato *l. 82. ff. eod.* De legato habitationis *l. 68. ff. eod.* De supellectilis, ornamentorum, olei, vestium tritici, &c. legato, eorumq; æstimatione vid. *Donell. de jur. civi: l. 8. c. 19. & 20.*

LXI. In hac autem æstimatione propter Falcidiam §. 1.
ineundâ inspiciendum esse valorem patrimonii tempore mortis Testatoris, plus quam perspicuum est. §. 3. *J. ad L. Falc. l. 73. ff. eod: l. 30. ff. eod.* itâ ut augmentum & diminutio postea contingens prosit & noceat heredi, non Legatariis. *Schneid. add. §. 3. n. 1. & 2.* Quod autem de diminuti- §. 2.
one dictum, verum est, si in genere quid relictum vel quantitate, non si in specie res legata sit, quæ postea intereat, hoc enim casu periculum ad Legatarium veluti dominum spectat, heres autem ne quidem ad æstimationem rei tenetur *§. 6. J. de leg*: nisi in mora fuerit, uti dictum *concl. 56. §. 1.*

LXII. Ratione legitimæ Testator quoque bona sua §. 1.
interdum æstimat. *Card: Tusch: tom: 5. pract: cl: 188. n. 39.* Si §. 2.
vero æstimatio illa in præjudicium legitimæ facta sit, Liberi ad supplementum agere possunt. *Paul: de Castr: Cons. 177.*

 n. 2.

§. 1. & 3. Ne alioquin nimis facile sit Patri defraudare legitimam contra *Nov. 15. c. 3. l. 29. C. de inoff. test.* Nec liberi in legitima sequi cogantur judicium Testatoris, si malint sequi judicium legis, *arg. l. 15. §. 1. ff. ad L. Falc* quod commode huc traduxit: *Faber in C. l. 3. tit. 19. def. 29. n. 9*

§. 1. LXIII. Elucidanda est quæstio: Ex quo tempore hæc æstimatio instituenda sit. Distingvendo ut multæ aliæ, ita & hæc quæstionis liticula dirimitur. Si Pater filio suo tradiderit legitimam jure debitam ante obitum suum, attenta quantitate bonorum, quæ eo tempore habebat, pacto quidem præmisso inter patrem & filium de non succedendo, & creverint postmodum bona ejus, antequam emoreretur, tum tempus mortis parentis inspiciendum, & filius ad portionis legitimæ augmentum agere poterit, quia nec legitima ante id tempus debetur, *l. 1. §. 21. ff. de Coll. bon*: *Bald: in l. pactum C. de Collat. ult. appos. Roder. Suar. in l.*
§. 2. *quoniam in prioribus. ampl. 9. C. de inoff. test.* Id tamen non aliter locum habebit, quam si pactum illud absque jura-
§. 3. mento factum fuerit. *Suar. d. l.* (2). Si à patre legitima filio assignata non est, sed post mortem ipsius debetur, & si facultates patre mortuo intrinsecè auctæ sunt, tum quoq; legitima post obitum patris non soluta crescit. Negari enim non poterit, filio eam sine mora post mortem parentis deberi *l. 36. §. 1. C. de inoff. test.* Per eadem vestigia ingreditur *Berlich. l. 3. concl. 14.*

§. 1. LXIV. Bonorum collatio si instituatur regulariter res ipsæ & corpora acquisita in specie conferenda sunt, nec sufficit eorum æstimationem præstare. *Arnold: de Reyger:*
§. 2. *Thes: juris, verb: Collatio: n.* 22. quæ sententia fulcitur *in l. 2. §. 1. ff. de reb: cred:* quæ aliud pro alio invito creditori solvere vetat; frustra dissentiente *Meyero in Coll: argent: de coll:*

coll: n. 9. Certis tamen casibus locum quoque habet æsti- §. 3.
matio; quod partim ex rationis suggestione, si res alium
exitum naturaliter reperire non potest, partim ex legum
& JCtorum consensione probatur. 1. Itaque ad commodi-
us transigenda negotia admittitur æstimatio, si res sit in-
divisibilis. (2) Si dividi quidem, sed ab aliquo heredum §. 4.
possideri non possit. *l. 2. §. 5. ff. de aqu: pluv: arc:* e. g. Mili-
tia, quam promiscue omnes capescere non possunt, itē be-
neficia clericalia & præbendæ. (3) Si coheredes consense- §. 1.
rint; consentienti enim creditori aliud pro alio solvi po-
test. *l. 26. §. 4. ff. de cond. ind. l. 1. §. sed et si. ff. de coll: bon.* (4) §. 6.
Si bona ipsa non extent vel conferens ea in potestate non
habeat, quod vel perempta vel alienata sint. *Castal: ad l. 20.
ff. fam: herc:* (5) Si conferentis singulariter intersit, rem §. 7.
penes se manere: Ita si libri collationi subjaceant, retine-
ri illi possunt & tantum eorum pretium conferri. *Sneid: ad
§. quædam actiones. n. 25. J. de act: Vinn: tract: de coll: c. 16. n.
5. Bald: in l. Macedon: 5. C. ad Sc. Maced: Horatius Lucius de
privil: Scholar: p. 30. Rebuff. in tr. de priv: Schol: univ: 55. & 56.*

LXVI. Quæstionis est, cujus temporis ratio in hac §. 1.
æstimatione habenda sit? Rejicienda est Costalii & alio-
rum sententia, conferendum esse quanti res est, inita ratio-
ne temporis, quo collatio fieri debeat; neque enim in §. 2.
eo eos falli dubito, quoniam cum res proponatur post
mortem Testatoris alienata, jus certe quæsitum heredibus,
quantum pro re accepit coheres conferendum erit. Ad §. 3.
stipulamur itaque Brunnero existimanti *c. 5. n. 87. tr. de
coll*; deberi æstimationem, quæ fuit tempore mortis defun-
cti, cujus nexus ad vinculum est, quod leges velint fieri col-
lationem eorum bonorum, quæ conferens tempore mor-
tis defuncti habuit *l. 6. C. de coll: bon: l. 1. §. 17. & 19. ff. eod.*

§.4. Eo tamen casu prior sententia vera esse poterit, si & aditæ hereditatis & petitæ collationis concurrant tempora.

§.1. LXVII. Quæstionem quoque de feudi conferendi æstimatione paucis hic attingamus. Cum autem imputatur illud in legitimam, quo casu permanet apud eum, qui alioquin in feudo esset successurus, vel inter fratres confertur, tum moraliter seu ratione civili ad æstimationem illius Filius, cui manet feudum, obligatur, ut legitimæ satisfi-

§.2. at: non obstante, quod individuum sit ratione physicâ. *arg: l. 26. cum filiis in pr: ff. de leg. 2. Hart: Pistor: l. 2. q. 38. n. 11.*

§.3. *Guid: Papa in quæst*: 476. Numne autem ex tempore mortis patris ineunda ea æstimatio? Affirmant Dd. ita ut consideretur feudum nudum, oneribus, quæ æstimationem

§.4. minuunt, deductis. Quid autem si feudum novum à Patre ex communibus bonis filio uni & soli comparatum, eiq;

§.5. vivo parente traditum sit? (2) Aut feudum pecunia pa-

§.6. terna emptum à patre pro se & filiis suis? Priori casu pretium impensum æstimari probat *Hart: Pistor: 2. quæst. 38. n.*

§.7. 70. Posteriori non deberi æstimationem filiabus sed tantum pecuniam paternam in emptionem feudi collatam *Lud:*

§.8. *Schrad: de feud: p. 7. c. 5. n. 42.* Quamvis autem à jure stricto ægre recedamus, si modum non enormius excesserit pretium, aut vena paternæ hereditatis prorsus exiccata fuerit: Tamen in eam partem velitatiuncula hac defendendam inclinamus, quod pretium in emptionem feudi collocatum conferendum sit, in subsidium tamen & ex æquitate si reliqui filii & filiæ ex bonis allodialibus neque legitimam neque alimenta neque dotes congruas consequi possint.

§.1. LXVIII. Eadem ratio est in Emphyteusi, ita ut æstimatio illius æquatis partibus conferenda sit fratribus ab

co,

eo, qui Emphyteusin possidet vel possidere præ aliis possit. *Everb. in loc. leg. tit. de feud. ad Emph. n. 27.* deducta §. 2.
pensione & onere, quod annuatim persolvitur *Valasc. de jure Emphyt. q. 38. n. 29.* Fœminis exclusis ex prompta so- §. 3.
lum debetur pecunia, à qua sententia rationibus munita nos non dimovet Gomez. blandiori sexui subsidium parans. Comm. in *l. 29. n. 31.*

LXIX. A collatione differt divisio, tanquam con- §. 1.
sequens ab antecedente. In hoc autem judicio jure Rom §. 2.
certissimum est, si inter ipsos heredes convenire nequeat, hereditatem officio judicis sive arbitrorum vel per sortem esse dividendam. *l. 5. ff. fam. hercif.* §. *ult. Inst. de off. jud. Jason. in l. 1. ff. si cert. pet.* Æstimatio tamen rerum §. 3.
hæreditariarum omnino hic præcedere debet. *l. 34. ff. fam. hercis.* sive ab ipso judice, sive ab arbitro divisorio fiat, modo de consensu omnium, quorum inter est *arg. l. 1. §. 10. ff. de nov. op: nun.* Judex autem in divisione hac §. 4
facienda expendere debet, quid commodius sit, quid à fraude & injuria magis alienum: Imprimis res singulæ ex §. 5.
veritate secundum præsens & commune ipsorum pretium æstimentur *l 62 §. ult. & l. seqq. ff. ad L.* Falc: *l. item § ult. ff. com. Div.* (2) Ratione rei unitæ non divisæ *l. 13. §. 3. ff. fam.* §. 6.
henr. Rebus ita æstimatis optio datur uni heredum, utrum §. 7.
retinere rem æstimatam an pretium à coherede exigere velit, *l 3. C. com. div.* Jure Can, Et saxon, major fratrum res æstimat & partes constituit, Minor eligit *Carpz. J. F. p. 3. c. 15. d. 2. n. 5.* vide de hac ratione decidendi varia, & erudita tradentem *Tiraquell. de primo genitura quæst. 60* cujus moris Seneca quoque meminet *l. 6. de Oclam.* Illa Canoni- §. 9.
starum ratio de qua etiam *Augus. l. 16. de Civ. de c. 20.* ab exemplo Abrahami & Loth, *Gen. 13.* nihil ad rem, quia

 non

non ibi vera divisio, nec illi coheredes & Abrahamus modestia quadam hoc fratris filio concessit.

§. 1. LXX. Plusculum in æstimatione rerum hered. moræ trivi. Provehamur jam ad eam æstimationem, quæ ex contractu vel quasi debetur: Quædam indicasse suffecerit. Præstanda illa plerumque ex iis, qui Reineuntur & perfi-
§. 2. ciuntur, quorum quatuor in jure. Princeps inter contractus istos Mutuum est, qui cum periculo inæqualitatis minus est obnoxius, quia res fungibiles, quorum quantitas pondere numero & mensura constat, quæque eodem genere (quod Philosophis species est) restituendæ sunt, non videtur sufficere, si quis æstimationem earum obtulerit.
§. 3. Durum enim est, nec sine salebris abit, statuere, alterius generis rem reddendam esse in mutuo, latè id persequente
§. 4. multiscio *Salmasio disq. de mutuo & passim Dd.* Veniam tamen si fas est petimus, quod eorum vestigiis non insistimus. Præterquam enim, quod omni lege valentior necessitas hoc exposcat quandoque, cum species, quæ debetur eadem, eo in loco aut eo tempore quo reddi debuit dari nequeat, æquitas quoque id suadet, dum debitor rem ipsam præstat post condemnationem, quando secuta est valoris mutatio, nec tantum restituere potest quam fa-
§. 5. ctum fuisset, si justo tempore soluisset. Porro nec propterea mutuum non est, etiamsi diversum genus vel æstimatio reddatur, quia nec hoc fieri possit, quo minus ab initio recte contractum dicatur mutuum, cum constitutio quidem ipsius contractus à sequenti postea satisfactione discrepet adeo ut ad illam contractus substantialia concurrere necesse sit, hæc ex partium conventione qualiscunque esse possit; quæ omnia ad rationis solem illustrata obscura non sunt.

LXXI.

LXXI. Ex triplici isthac ratione idem collegerim, §. 1.
observari in commodato. *l. 6. 4. ff. de re jud. l. 68. ff. de R. V.*
Item in Deposito, pignore, & in omnibus contractibus §. 2.
personalibus, Ita ut quilibet repetat æstimationem ejus,
quod sibi nomine interitus rei vel deteriorationis abest,
quatenus nimirum cujusque culpa arguatur. *arg. l. 32. l.*
24. ff. de V. O.

LXXII. Quando per hominem alterum obliga- §. 1.
mur quo refero Exercitoriam & Institoriam jure roma-
no in solidum tenentur singuli. Apud Batavos tamen, a- §. 2.
liisque in locis universi non amplius tenentur, quam ad
æstimationem v. g. navis & eorum quæ in navi sunt.

LXXIII. Utrum autem tempus obligationis, mortis §. 1.
litis contestatæ an condemnationis attendendum sit in
æstimatione rei debitæ ex contractu vel quasi multiplex
quæstio est & fœcunda artinomys, adeo ut nullum hodie
esse vel judicem vel Patronum vel JConsultum credide-
rit *Cujacius*, qui non hæreat, maneatque suspensus, quo-
ties hac de re tractatio incidat. *In tr. ad Afric. 8. in l. 37. ff.*
mandati & Bacchov. p. 1. disp. 20. th. 13. lit. A. Sine ullis ita- § 2.
que cuniculis aperte ad veritatem iter struamus & casibus
distinctis duos inprimis terminos figamus, ad quos singulæ
revocentur leges. Primo ponamus Terminum à quo,
nempe tempus moræ à tempore contractus computatum
quod rursus consideretur vel 1. Ex verbis contrahentium §. 3.
ut si tempus adjectum sit obligationi vel etiam conditio,
quo casu tempus præcise spectatur, quo dies obligationis
venit. *l. 59. ff. de V. O. l. ult. ff. de condict. tritic.* Concordat fa-
mosa *lex 22 Vinum ff. de R. C. Lyclama Comm. ad d. l. de æstim:*
re: deb; Et sicuti pro reo dies ille adjectus intelligitur *l. 41.*
§. 1. & l. seqq. ff. de V. O. Ita quoque pro stipulatore. *l. 114. ff.*
de

§. 4. *de v. O. l. 11. ff. de re jud.* (II) Ex negotii qualitate conside-
§. 5. ratur quandoque tempus solutionis *l. 37. ff. mand.* Primus
§. 6. pro secundo fidejussit Stichum & solvit, cumque manda-
ti agat adversus secundum & pro eo solutum repetat, di-
citur, inspiciendum esse tempus, quo Stichus solutus est,
§. 7. non litis contestatæ, neque condemnationis. Interdum
inspicitur tempus litis contestatæ, quia inutilis esset ex
stipulatu actio si eo judicii accepti tempore jam mortuus
homo proponeretur, quia tum nec homo mortuus nec
§. 8. ejus æstimatio peti posset. Verba tamen stipulationis inspi-
cienda sunt, quæ sufficienter exprompta adversus eum,
§. 9. qui judicavit, faciunt. Interdum consideratur tempus
quo satis factum est creditori, dando scilicet fidejussorem
per l. 22. ff. de O. & A.
§. 10. III. Ex jure æstimatio redigitur ad tempus inten-
tatæ interpellationis juxta *d. l. 22. ff. de R. I.* Si de die solu-
tionis nihil convenerit, antecedens enim tempus non
attenditur, cum nulla fieri mora intelligatur, ubi nulla
§. 11. petitio est, *l. 88. ff. de R. I.* Si autem mora con-
tracta, eligimus illud tempus, quo res à mora ad con-
demnationem usque unquam fuit plurimi. *l. 8. §. 1. ff. de
cond. fuit. l. 3. ff. de cond. fuit.* quæ leges non oblique id,
§. 12. quod indagamus demonstrant. Utut autem thesin con-
vulsuris ratiunculæ defuturæ non sint, hac tamen sola so-
lidaque ratione quæ fundamenti loco, ex quo pleraque
partis adversæ rationes dissolvantur, substernenda est, opi-
nionem eorum infringimus, quod sit moræ effectus, ut
Creditoris intuitu nihil non utilitatis circa rem ipsam con-
sistentis, & respectu debitoris omne nocumentum in æsti-
mationem veniat. *l. 21. §. 3. ff. de act. empt. l. 2. l. 38. §. 7. ff.*
§. 13. *de usur.* Idque in odium moræ introductum *l. 37. in f. ff.*
mand.

mandat. Zoes. ad ff. de R. C. n. 30. *Lex* autem illa *d. l.* uti hariolatur Lyclama in odium furum concepta non est, sed communi ratione, neque mora contracta litis contestatione negligitur, si extrajudicialis spectetur, cum attendendam eam statuamus non aliter, quam si tum res plurimi, fuerit, &c. Id quod ex concursu argumentorum clarius patebit. Contrariis respondet. *Bart. in d. l.* 22. *ff. de R. C. Dn. Strauch. lect. Jenens. ad eand. l.* 22. *Dn. Struvius Exerc: ad ff.* 16. *th.* 37. *Exerc.* 17. *th.* 69. *Ex.* 18. *th.* 56. & 57.

LXXIV. Terminus ad quem, seu quocunque ex- §. 1. tenditur & crescit æstimatio mihi tempus sententiæ est vel mortis sive interitus rei. Tempus sententiæ quia eousq; §. 2. attenditur judicis officium circa æstimationem *l.* 55. *ff. de re jud.* Rarissime tempus post sententiam observatur. Lyclama §. 3. *d. l. n.* 80. Mortis, quia tum res amplius æstimari non po- §. 4. test, cum in rerum natura esse desierit,

LXXV. Spes lucri quoque, quæ est sub ratione incerti §. 1. æstimatur. *l.* 12. & *inf. ff. de act. empt.* non ut illud ipsum, sed secundum propinquitatem ad actum, ut in semente spes messis, Recurritur a. ad eam æstimationem, quæ probabili §. 2. ter ex ea sperari poterat, *Bald: Cons:* 153. *v.* 3.

LXXVI. Assecurationes, uti vocant, i. e. avertendi periculi contractus seu præstandæ indemnitatis circa casus fortuitos, pretium ex communi æstimatione petendum esse innuit *Grotius l.* 2. *de J. B. & P. c.* 12. §. 23.

LXXVII. Addendum hic, Meliorationes quoque æ- §. 1. stimari, si tales sint, ut ipsæ respectu possessoris vel impensarum deduci aut tolli debeant, sed salva rei substantia aut sine magno incommodo inde divelli non possint. *Arnold: Reyger. Thes. jur. verb. melioratio. n.* 3. *Cujac.* 9. *observ.* 38. *Ungep. exerc:* 6. *quæst.* 2. *in Nego.* cum is, qui bona fide in re alie- §. 2.

na vel in re sua, quæ ad alium transitura est, industria vel impensis suis quid fecerit, proficuos sumptus repetere pos-
§. 3. sit. *l. 38. ff. de R. V. l. 16. ff. eod.* nec quicquam sub sole verius, quam neminem debere cum jactura alterius fieri locuple-
§. 4. tiorem. *l. 14. ff. de cond. in deb.* Æstimatores autem illos, qui eliguntur à partibus, non lateat, & reparationes & sumptus minimè loco meliorationum censeri, sed neque utrumq; neq; alterum tantum sed alterum ad alterum relatum deberi, ita, ut non simpliciter exsolvantur sumptus, sed quatenus proficui. Subscribente nobis *Harmenop: prompt: jur:*
§. 5. *lib. 2. tit. 1 rub: de b. f. poss.* Quæritur: Utrum melioramenta illa juxta valorem ædificii soluti sive ruderum, an vero stantis adhuc æstimari debeant? Prius ex consuetudine observari testatur *Bald. in auth. excipitur. n. 2. C. de bon: quæ*
§. 6. *liber: Molin: in cons: paris: §. 1. gl. 5. n. 98.* Domini autem optio est: Utrum pretium ædificiorum ac meliorationis solvere an vero pati velit, ut ædificia ac meliorationes auferantur. *c. 1. §. si vasall. tit: hic finitur lex: Bald: in d. §. Schneid: in tit: de act: §. actionum, de actione ex conducto. n. 22.*
§. 7. nisi æquitatis ratione aut negotii qualitate commotus judex aliter rem disponat, cujus officio incumbit, hæc ita temperare, ne qua nimia in alterutro versetur captio. *Hart. Pistor: l. 2. quæst: 42. n. 4. & seqq.* quem sequitur *Berlich: p. 3. concl: 42. n. 2. & seqq.* Vix dum decisionem invenit Dd. con-
§. 8. certatio: Utrum æstimatio hæc à tempore, quo expensæ factæ sunt, an quo res sub æstimationem deducitur, ineun-
§. 9. da sit? Prius defendit *Bursat: cons: 11. n. 50. per l. 12. ff. de in rem vers:* Posterius *Menoch: recup: poss: rem. 15. n. 557. per l. domus. 58. ff. de leg: 1.* non tamen absque distinctione *n. 565. Maschard. de probat: concl: 1041. n. 19.* Nec aliorsum tradit
§. 10 *Gutierrez: pract: quæst: l. 5. q. 68. n. 6.* Quamvis hanc litem

meam

meam non faciam, rectius tamen quis dixerit, per *l. 38. ff. de rei vind*: à bono judice variè ex personis causisque sententiam ferendam, ita ut restituendum decernat, si quid impensum à re ipsa absit: sin extent impensæ, rem recipiet eousque duntaxat, quo pretiosior facta est, & si plus pretio rei accessit, solum quod impensum est. Per singula e- §. 11.
nim longe facilius hæc ex circumstantiis negotiorum, quam In universum definiri possunt. *Molin: d. l. Hart: Pistl: d. q. 42. n. 11. & seqq: Jul: Clar: l. 4. sent: §. feudum q. 88. n. 2. Rosenthal de feudis c. 10. concl: 43 n. 87. Joh. Gartz: de expens: & melior: c. ult: Gail: l. 2. Obs: 121.* Quæ ferè ad quamlibet me- §. 12.
liorationem flectenda sunt, sive facta sit in emptione. *Joh: Franc: Balth: resol: 8.* sive Loc. conduc: *Unic: Carac: de loc: cond: p. 3. t. de expens:* sive in feudo. *Berlich. pr: concl: 42. l. 3.* sive in Emphyteusi. *Alc. Valasc: d. tr: q. 25.* sive in fidei commisso *Gail: d. l. n. 12* sive in re obligata. *Vinc: de Franch: dec. 506. n. 10.* vel denique pignore & hypotheca. *Menc: Molin: de pign: & hypoth: l. 2. t. 2. q. 60.*

LXXVIII. Jam in lucem nobis protrahenda ea est æ- §. 1.
stimatio, quæ in delictis propriis & impropriis locum habet, tam in iis, quibus in rem, quam personam delinquitur. Res furto subtractæ æstimantur, cum civiliter agitur, sive §. 2.
alienæ sint, sive propriæ, commodatæ sive pignori datæ &c. Omne autem, quod ex furto nobis abest, & res singulæ & §. 3.
earum accessiones æstimantur *l. 12. C. de furtis.* Tenentur §. 4.
enim fures rem subtractam reddere cum suo incremento naturali & cum damno sequente aut cessante lucro & si res periit æstimationem non mediam aut infimam sed summam *l. 8. §. 1. ff. de cond. furt*: Displicet, quod juxta leges ju- §. 1.
stitiæ commutativæ satis esse existimet *Covarr*: si res furto ablata domino restituatur vel reperrempta justa ejus æ-

 stimatio,

ſtimatio, quæ quaſi juſtiſſimam efficiat damni dati compenſationem. *Tom. 1. relect. c. peccatum de reg. jur. in 6. §. 6.*
§. 6. *n. 2.* Nimium enim quantum vulnus infligeretur *legi all. 8.*
§. 7. id ſi concedatur. Eæ autem tantum res, quæ furto ablatæ ſunt, ita ut nec totum, ex quo pars quædam ſurrepta ſed pars ea, quæ à toto ablata, æſtimatur. *l. 21. §. 5. 6. 8. l. 22. ff. eod.* niſi ipſum totum ſit ſublatum *l. 21. §. ult. ff. eod.*
§. 8. Incertam autem æſtimationem, ſi forte res à fure non exhibeantur, aut corruptæ ſint, Dominus juramento in li-
§. 9. tem definire poteſt. Non tam propter legem *9. ff. de in lit. jur.* ſed ideo potius quod definiente *Ulpiano in l. 68. ff. de R. V.* in omnibus actionibus in perſonam, quibus agitur de re
§. 10 domino reſtituenda, in litem jurari poſſit. Propterea autem recurrimus ad æſtimationem ut ſciatur, quousque duplum vel quadruplum in quod reus condemnatur, extendendum ſit, quod ad rationem ſimpli, quanti res eſt, ineundum.
§. 1. LXXIX. Condictio quoque furtiva non rem ipſam ſolum, ſed & æſtimationem ejus perſequitur. *l. 8. l. 12.*
§. 2. *§. 5. l. 13. l. 14. §. 1. ff. de cond. furt.* Si enim res extet adhuc, Magiſtratus judicialiter eam taxandi jus habet, adhibitis æſtimatoribus, quibus tamen non niſi juratis credendum,
§. 3. qua de re infra. Sin perempta, æſtimanda eſt, quanti
§. 4 plurimi utique fuerit à primo contrectationis die *d. l. 8. §. 1.* cum omni acceſſione, cauſa ac intereſſe. *d. l. 13. eod.* aut valorem ejus per juramentum probandi facultas Domino non eſt adempta. *Boſſ. in tract. Crim: Tit. de Rap. n. 37.*
§. 1. LXXX. In Crimine Rapinæ, Dominus civiliter
§. 2. actionem vi bon. rap. intra annum inſtituit, quadruplatur vera rei æſtimatio, in quo quadruplo res ipſa ineſt &
§. 3 pœna triplici, eo quod intereſt non attento. *l. 2. §. 13. ff. vi. bon. rapt.* Si alius, qui dominus non eſt, intereſſe æſti-

ma

matur, non verus rei valor. d. l. 2. §. 1. Post annum §. 5.
reus ad simplum tantum tenetur. l. 4. in pr. & §. 6. ff. d. t.
qui annus utilis est continens 365 dies. Schneid. ad tit. Inst.
de bi bon. apt. in pr. n 13.

LXXXI. Rerum amotarum æstimatio refertur ad §. 1
tempus, quo sunt amotæ. Si tamen pluris factæ non re- §. 2.
stituantur, crescit earum æstimatio, ut in cond. rei furtivæ.
l. 29. ff. de act. rer. amot. reipsa enim furtum fit, licet mol-
liori vocabulo rerum amot. non furto actio detur. d. l. 29.
Interdum quanti in litem actor juraverit contra conjugem §. 3.
suscipientem condemnatur. l. 8. §. f. cujus elegans ratio
habetur in l. seq. 9. ff. eod.

LXXXII. Hisce consimilis est actio arborum furtim §. 1.
cæsar. l. 8 ff. arb. furt cæs. quæ in duplum datur. l. 7. §. f. ff.
h. t. facienda æstimatione, quanti Domini intersit non §. 2.
lædi: ipsorumque arborum pretium deduci oportet, & ejus
quod superest fieri æstimationem. d. l. 8. Notanda quoq; §. 3.
hac de re Constitutio Carol. art. 168. & jus Saxonicum, ap.
Carpz. pract. Crim. q. 83. per tot.

LXXXIII. Si prohibita sit venatio, & contra
prohibitionem feras cæperint aliqui, locis illis ubi hoc
crimen capitale non est Æstimationem harum fera-
rum venatorum judicio, & pœnam quandoque irrogan-
dam judicum arbitrio relinquunt Cl. JCtill. Wesenb. Thoming.
Schneid. Bachovius & alii ab iis citati. De crimine prohibi-
tæ piscationis Carpzovius consulatur d. l. q. 84. n. 84.

LXXXIV. Diversum quodammodo jus obtinet in §. 1.
dammo dato, Vetustissima de quadrupede actio est, quâ
aut animal, quod noxiam commisit, dedi, aut æstimatio
noxæ, i. e. delicti sive damni præstari postulatur l. 1. in pr. ff.
si quad paup. fec. dic. Quamvis autem iuxta præfinitam il- §. 2.
lam

lam formam actio hæc alternativa sit, nonnunquam tamen Dominus in solidum convenitur, non ut noxæ dedat, sed æstimationem damni solidam præstet, si nempe interrogatus in iudicio: Suum ne sit animal? ille negaverit: *l. 1.*
§. 3. *§. 7. ff. eod.* *Ordinatione Imperii c. 130.* arbitrio iudicis pauperies æstimatur.
§. 1. LXXXV. In actione de pastu pecoris illud æstimandum communis traditio est, quod depastum, cum æsti-
§. 2. matione damni dati. De tempore non conveniunt, ad quod redigenda sit æstimatio frumenti depasti, quod adhuc in herba fuerat. Ex ratione juris nostri casus distinguen-
§. 3. di videntur. Aut frumentum recens in herba & ea teneritudine fuit vel ut initio veris, ut succrescere iterum potuerit & nihil præter herbam æstimatur. aut eousque crevit jam, ut cum herba fructus depasti sint, quo casu à tempore
§. 4. damni dati habita ratione spei futuræ frumentum æstimari poterit quia & Reip. interest sata non corrumpi,
§. 5 & omne id quod sperari potuit, resarciendum ab eo, qui dolo rebus alienis nocuit *arg. l. ult ff. de his qui dejec.* Ea scilicet hic quoq; consideranda æstimatio est quæ respectum
§. 6. habet extra peccantem, & qualitas non tantum eius quod directè fit, sed & eius quod secuturum probabile est. Detrahantur tamen impensæ, quæ demetiendo, invehẽdo, colligendove consumũtur, subductâ etiam & moderata proportione periculi seu tempestatis, quibus sata exposita fuissent.
§. 1. LXXXVI. Legis Aquiliæ capite priori res æstimantur, quã-
§. 2. ti plurimi fuerũt in eo anno, quo interemptæ. *l. 2. pr. l. 21. & 23*
§. 3. *§. 1. 3. ff.* ad L. Aquil. quæ clausula æstimationẽ damni cõtinet, quod datum est *l. 21. ff. eod.* quod aliquando majus vero dato.
§. 4. *l. 2 §. 3. ff. eod.* Annus autem retrorsum computatur, ex quo quis occisus est, & æstimatio pluris eo quoque anno terminatur

natur

natur. Unde finitur in hac actione Tempus æstimationis, §. 5.
quo in aliis inchoari solet. *l. 21. l. 23. l. 55. ff. ad L. Aquil.* quo
pertinet jocus & allusio Dd. Aquiliam habere oculos retro,
cum tempus scilicet præteritum attendat *l. 34. §. ult. ff. de O.
& A.* Æstimatio illa ad commune judicium non affectio- §. 6.
nem singularem fieri debet. *l. 33. l. 63. ff. h. t. Bart. ad L. Falc:*
In tertio hujus legis capite, quo ea, quæ præter hominem
& pecudem occisos damna data corriguntur, res æstimatur, §. 7.
non quanti plurimi toto retrorsum anno, sed quanti in
triginta diebus proximis res plurimi fuerit. *l. 27. §. 5. ff. eod.*

LXXXVII. Ea, quæ de injuriæ æstimatione collecta
sunt à *Carpz. pr. crim: p. 2. q. 95. sub q.* 1. 2. 4. mei laboris non
facio. Unicum tamen addam ex celeberrima Friderici Æ-
nobarbi constitutione, sive *auth: habita C. ne filius pro patr:* §. 1.
Omnino ibi jus singulare in æstimatione injuriæ & genere
pœnæ situm esse. Cum enim actio in quadruplum tunc de-
mum concedatur, si quid plebejis fur aut prædo lucri faci- §. 2.
endi causa abstulit, quæ autem contumeliæ tantum causa
alicui eripiuntur, aliam prorsus diversamque & longe mi-
norem æstimationem in legibus nostris habeant. *arg. l. 39.
ff. de furtis. l. 2. §. 4. ff. de priv. delict.* placuit Friderico hæc,
quæ etiam per solam contumeliam sine lucrandi animo
subtracta studiosis essent, in quadruplum restitui. Accedit
quod etiam iisdem infamiam ipso jure irrogari ac omni di- §. 3.
gnitate eas privari idem Imperator hac lege voluit. Quam
Auth. Habita qui hodie desuetudine sublatà nugantur, vel
quid dicant non intelligunt vel ab ignorantia supina aut
malitia summa absolvi vix possunt.

LXXXVIII. Trahit nos tractationis series ad æstimati-
onem accessionum quo refero imprimis Interesse, quod §. 1.
in jure dupliciter usurpatur. (1) Large, ut etiam compre-
hendat æstimationem ipsius rei, (2) strictè, ut tantum
significet utilitatem illam, quæ est extra rem. Definitur
æstimatio interesse à *Schnid. ad Tit. I. de V. O.* quod sit æsti-

matio

matio damni emergentis & lucri cessantis, contingens ex eo, quod aliquid non fit, quod fieri debuit, vel fit, quod fieri non debuit; vel non datur quod dari debuit, vel datur,
§.5. quod non dari debuit. *Salicetus* cum aliis *in d. l. un.* unum statuit interesse, sed quod tripliciter æstimatur, communiter ex conventione & singulari affectione, ut tamen ratione hujus diversæ æstimationis, in qua consistit essentia ejus, quod interest. Docendi causa triplex interesse admitti possit; cum non tantum respectu ejus, quod plus aut minus est, quæ non faciunt diversas species, sed etiam in aliis tum hæc pretiorum genera, tum ex iis ejus quod interest, deductæ
§. 6. species distingvantur. Distinctionem vulgarem in interesse intrinsecum & extrinsecum, ejusq; æstimationem explicat
§. 7. *Bart. in d. l. un. n. 13. Barbos. d. l. Lit. C. & D.* De modo æsti-
§. 8. mationis interesse agitur in ead. *l. un. sæpe all.* Et quidem constitutionis hujus pars prima tractat de contractibus & casibus certis, i. e. in quibus est certa quantitas, & ejusmodi res, quæ recipit æstimationem certam, veluti corpus & species, quæ per certam naturam à Just. designata creditur.
§. 9. Non tamen excludo ab hoc censu res fungibiles. Præcipi-
§. 10. tur autem in *d. l. un.* ne in casibus illis certis interesse excedat
§. 11. duplum, In quo etiam simplum contineri communis opinio est i. e. ut interesse non nisi altero tanto simplum excedere possit, veluti si res valeat 10 non poterit interesse excedere 20.
§. 12. Posterior pars constitutionis Iust. proponit casus incertos, quos explicant alleg. Dd. & imprimis *Donellus c. 6. d. tr. de eo quod inter. Barb.*
§. 13. *d. l. lit. b.* Æstimationem autem horum casuum Justin: judicis religioni relinquit, qui prævia inquisitione quantum actoris vel rei intersit, modicè ex bono & æquo æstimet, imprimis utilitatis proximæ sive, quæ circa rem est, non nimium remotæ sive quæ extra rem est, rationem habeat damnum revera datum ponderet, & in id reum condemnet. *arg. l. 73. ff. de re jud. Molin. d. tr. de eo quod inter.* quod rationi quoque magis convenit, quam ad certam quantitatem illud determinari, Supersunt illa quæ ad processum in judicio æstimatorio spectant, quæ cum ob [illegible] angustiam typis describi modo non possint hic anchota [illegible] [illegible]it.